

به نام خدا

دانشگاه علامه طباطبائی

دانشکده علوم اجتماعی

جزوه کتاب

سازمانهاک بین المللی

دکتر غفورک

استاد: دکتر محبے

به کوشش مصطفے امینے

زمستان ۹۳

با سپاس از دوست گرامی،
جناب آقای امیر رجبی
که مرا در تایپ بخشهایی از این جزوه، یاری رسانید.

جنگ و مناقشه، قدیمی ترین و عمده ترین مشکل بشر بوده است. در اواخر قرون وسطی، جنگ مشروع در افکار عمومی، مقبولیت یافت.

هدف صاحب نظران و فلاسفه سیاسی در بنیادگذاری تشکیلات بین الملل، تأمین صلح جهانی بوده است.

زندگی با یکدیگر و تصادم امیال، مقاصد و منافع؛ اختلافات عقیدتی و مسلکی؛ و اختلافات عقیده مردم پیرامون موضوعات فلسفه سیاسی را می توان در زمره علل کشمکش و اختلاف، برشمرد.

روابط بین الملل، از طریق ساز و کارهای دائمی و غیر دائمی، استقرار یافت.

اسباب و عوامل ایجاد صلح عمومی و منابع پیدایش سازمانهای بین المللی را می توان در دلایل زیر، جست و جو کرد:

- طرد جنگ و تمایل به صلح پایدار، آزادیهای اجتماعی و حق تعیین سرنوشت دولتها به دست خود
- ایجاد شورایی از دولتها
- حل مسالمت آمیز اختلافات و طرح مباحث داوری و حکمیت
- مجازاتهای نظامی و اقتصادی برای دول جنگ طلب
- ایجاد نیروی نظامی تحت نظر شورای اجرایی و اقدامات فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی

ارتباطات میان کشورها و دولتها، و روابط بین گروه ها و تجمعات سیاسی غیر دولتی را می توان دامنه روابط بین الملل، بر شمرد. سازمانهای بین المللی، بعنوان عوامل عمده همبستگی جهانی و مرحله عالی تنظیم روابط میان دولتها، به شمار می آیند.

ظهور اندیشه انصراف عمومی از جنگ و انعقاد پیمان صلح پاریس (بریان-کلوک: ۱۹۲۸)، حاصل نوشته های «موتی» فیلسوف چینی، در قرن پنجم قبل از میلاد مبنی بر نفی جنگ و زیستن در صلح و صفا بوده است که به امضای ۶۰ دولت جهانی نیز رسید. دیگر اندیشمند چینی، «منسیوس» نیز، طراح اصل تعیین سرنوشت دولتها به دست خود، برابری دولتها و اصل امنیت دسته جمعی، بوده است. می توان از چین باستان قرن چهارم قبل از میلاد، بعنوان بنیادگذار جامعه ملل نام برد چرا که اتحادیه ای متشکل از چهارده دولت بود که سنگ بنای سازمان های جهانی محسوب می شود.

جامعه ملل، اولین نهاد جهانی بود که در نیمه اول قرن بیستم، تشکیل شد.

از اتحادیه بین المللی تلگراف، اتحادیه پستی جهانی و اتحادیه راه آهن، بعنوان نهادهای مؤثر در تحول روابط بین الملل در زمینه ارتباطات، نام می برند.

اکتشافات شگفت آور علمی و نهضت عظیم اقتصادی اروپای صنعتی، بعنوان تجربیات قرن نوزدهم و اوایل قرن بیستم، پدیدآورنده تغییراتی در زندگی بین الملل آن عصر بود.

وابستگی رو به تزاید کشورها که نتیجه پیشرفت دانش، فناوری و ارتباطات است، نیازمند سازمانهای بین المللی می باشد که هسته مرکزی این سازمانها، سازمانهای جهانی با صلاحیت عام هستند که همکاریهای بین المللی را هماهنگ می کنند.

در دوران پس از جنگ سرد، شاهد ظهور پرشمار اتحادیه های تجاری، اقتصادی، ناحیه ای و منطقه ای هستیم و متعاقباً به موازات توسعه و تحول سازمانهای بین المللی، در جستجوی همکاریهای بین دولتی بعنوان مؤلفه های امنیت می باشیم.

امروزه سیاست خارجی دولتها، با عنایت به آرزوی حصول امنیت ملی و بین المللی شکل می گیرد.

وجود سازمانهای جهانی دارای صلاحیت گسترده، با هدف زدودن جدال میان دولتها و ملتها ممکن شد که با هدف یافتن راه حلی بنیادین جهت حل بحران در صحنه بین المللی، به جنگ بعنوان مهمترین عامل تهدیدکننده امنیت می نگرستند.

وحشت از جنگ به مثابه عاملی برای همکاری میان دولتهاست.

روند شکل گیری سازمانهای بین المللی:

- اولین: اتحاد مقدس و حکومت جهانی قدرتهای بزرگ پس از جنگهای سی ساله اروپا (جنگهای ناپلئونی)
- دومین: شکلگیری جامعه ملل پس از جنگ جهانی اول
- سومین: شکلگیری سازمان ملل متحد پس از جنگ جهانی دوم

توسل به مفهوم امنیت و ثبات جهانی، تنها در گرو سازمانهای بین المللی نیست بلکه دولتها، اهداف و گرایشات آنها، فاکتور مهمی قلمداد می شود و این اهداف نیز، بیشتر در چهارچوب منافع ملی دولتها متمرکز است تا منافع بشریت.

تضادهای درونی اصول امنیت و عدالتی که سازمانهای جهانی بر آنها مبتنی هستند در دو دسته کلی:

(۱) اعمالی که باید توسط این سازمانها انجام شود

(۲) اهداف سازمانها،

تقسیم بندی می شوند که می توان، مؤلفه های زیر را برای آن، برشمرد:

- استواری تمامی تشکیلات سازمانهای بین المللی دولتی بر نابرابری حاکمیت دولت
- اصل منوط بودن امکان صلح در جامعه به اقتدار یک سازمان مقتدر جهانی به همراه تصویری عمومی از عدالت بعنوان شرط طرح سازمانهای بین الدولتی.

منبع اصلی تأمین ثبات و امنیت در جامعه جهانی، حدود وظایف دولتهاست که در چهارچوب قواعد و ضوابط تشکیلات بین المللی، مشخص و روشن شده باشد.

روابط بین الملل بصورت همکاری و اشتراک مساعی، از مشخصات جامعه بین الملل معاصر به شمار می رود.

مفهوم امنیت بین الملل پس از سپری شدن جنگ سرد، متأثر از تحولات جاری در عرصه بین الملل بوده است و همکاریهای بین المللی، عمده ترین عوامل امنیت جهانی معرفی شده اند.

مواجهه درک سنتی از مفهوم امنیت و امنیت بین الملل با چالشهای جدی، تحت الشعاع تروریسم، تخریب محیط زیست، گسترش ایدز و تسلیحات کشتار جمعی و ...، موجبات کاهش توان دولتها در بکارگیری منابع نظامی جهت تأمین امنیت شهروندان را فراهم آورده است و نقش نهادهای بین المللی را در جهت ایجاد مکانی مناسب برای همکاریهای جهانی، پررنگ تر ساخته است.

مبانی تقسیم بندی سازمانهای بین المللی به شرح زیر است:

- بر مبنای ماهیت اعضاء: دولتها، اشخاص حقیقی و حقوقی تحت تابعیت دولتها = (بین الدولی و غیر دولتی)
- بر حسب اهداف، مقاصد، اهمیت و وظایف: سازمانهایی با اهداف سیاسی، اقتصادی و فرهنگی
- بر اساس دامنه اختیارات: برقراری توسعه و همکاری بین المللی: (سازمان ملل)

آ) سازمانهای بین المللی

ب) سازمانهای بین المللی با هدف فوق ملی

مطالعه هر تحول و رویداد جهانی، مستلزم ریشه یابی آن در یک مقطع زمانی است

تمدنهای اولیه از برقراری ارتباط اکراه داشتند، در انزوا رشد می کردند و بر مبنای قدرت نسبی در ممالکی بزرگ، با همسایگان شان رفتار می کردند، فلذا روابط بین الملل آن دوران، محدود به محیط جغرافیایی بود و جنبه جهانی نداشت و بصورت بسته در داخل برخی تمدنها، برقرار بود.

بررسی سرچشمه و شرایط توسعه و تکامل سازمانهای بین المللی، مقدمه درک ماهیت آنهاست.

سازمانهای بین الملل و نهادهای زیرمجموعه آنها، تکاملی تدریجی را با خود تجربه کرده اند، لیکن از قرن هفدهم، وجهه محسوس و سازمان یافته، بدست آورده اند.

موتی، فیلسوف چینی، در قرن پنجم قبل از میلاد، به رد جنگ اشاره کرده است که از آن بعنوان سرمنشأ پیمان «همکاری برای خودداری از جنگ» یاد می شود که طی فواصل ۱۹۲۸ تا ۱۹۳۰، همه کشورها، آن را پذیرفتند.

اصول مورد تأکید منسیوس که در قرن بیستم به آنها عمل شد، عبارت بوده اند از: تعیین سرنوشت کشورها به دست خویش، امنیت دسته جمعی و برابری کشورها با یکدیگر.

اتحادیه های بین المللی یونان باستان که در اصل، اتحاد سیستمهای یونانی بودند، عبارت اند از:

- شورای مذهبی آمفیک تیونی: که در دولت شهرهای یونانی تشکیل می شد و علی رغم فقدان سازمان اجرایی خاص، به تنبیه دول متجاوز به دیگر دولتها، می پرداخت.
- فدراسیون غیر مذهبی (اتحادیه آکایی): که سنایی دوازده نفری بود و در جهت ایجاد صلح و دوستی میان دولت شهرها، کوشش می کرد.

تجزیه و اتحاد، دو پدیده ای بود که جامعه اروپا را در بر گرفت و رقابت و جنگ میان دو قطب (امپراتوری بزرگ جهان)، (عثمانی و روم)، تا قرن پانزدهم میلادی ادامه داشت. پدیده غالب جامعه سیاسی اروپا، تجزیه بود که برای این مهم می توان به: تجزیه ایران، بلوک بندی غربی و شرقی روم، فروپاشی روم شرقی (قسطنطنیه) توسط دولت عثمانی و انقراض امپراتوری غرب در کمتر از یک قرن توسط بربرهای شمال آفریقا، اشاره کرد.

قرن پانزدهم، آغاز دوره جدید تاریخ دیپلماسی و روابط دیپلماتیک بود که توسط ونیزها، پایه گذاری شد و با بازگشایی سفارتخانه های دائمی جمهوری تاجریشه ایتالیا و پدید آیی سفرای دائمی دیپلماتیک و دیپلماتهای مقیم، همراه شد، اروپاییان از موقعیتهای سرزمینی با سرحدات مشخص، برخوردار و به روابط حقوقی خاص و توسعه ناچیز سیاسی تجهیز شدند و نمایندگی های دیپلماتیک دائمی مجهز به سلسله مراتب بروکراتیک، در اروپا رواج یافت.

صفحه | 6

ظهور کشور به مفهوم جدید، از ابتدای قرن شانزدهم صورت پذیرفت، حقوق بین الملل عمومی تکوین یافت و با قوام تنظیم روابط میان کشورهای اروپایی همراه شد، با تشکیل تأسیسات وابسته به حقوق بین الملل کلاسیک، تفکر تأسیس سازمانهای بین المللی در مناسبات میان کشورها، ریشه دواند، صلح میسر شد و کشورها در روابط متقابلشان، از توسل به نیروی نظامی اجتناب کردند و عاقبت با احساس ضرورت تکوین محاکم و سازمانهای بین المللی، روابط بین الملل و پیچیدگیهای آن، برجسته شد و آنان نیز شکل گرفت.

آژانسهای ملی پیش از آژانسهای بین الملل، مجری سیاستهای بین الملل و مسائل حقوقی شدند، در فواصل جنگها، کنفرانسهای سیاسی معمول شد و پس از جنگها نیز کنگره های بزرگ مرسوم شد.

معاهده وستفالی (۱۶۴۸):

- نتیجه یک کنفرانس بین المللی که اولین اقدام در راه ایجاد تشکیلات بین الملل قلمداد می شود و به تجزیه اروپا منجر شد. فروپاشی امپراتوری مقدس ژرمن را رقم زد و با پایه ریزی حقوق اساسی بین الملل، جنگهای سی ساله اروپا را پایان بخشید، استقلال کشورهای آلمانی، توسط فرانسه و سوئد، تضمین شد و حاکمیت و برابری کشورها، در زمره اصول عمده روابط بین الملل، به حساب آمد و هند نیز استقلال یافت و برقراری سیستم جهانی تعادل قوا را در قرن هفدهم سبب شد و در مدت سه قرن حاکمیت خود در اروپا، باعث عرضه یک سلسله نوآوریها گردید که دول اروپایی زیر پوشش این اصل، منافع خارجی خود را بوسیله دسته بندی سیاسی و قراردادهای متعدد به کشورهای ضعیف، تحمیل می کردند و در نتیجه تعادل قدرت نیز، مصون از آشوب نمی ماند.

کنگره وین:

- بنیادگذار ساز و کارهای هماهنگی اروپا (کنسرت اروپا)، در پی برقراری وضع موجود سیاسی اروپا قبل از انقلاب کبیر فرانسه بود که به تشکیل، سه تشکیلات جهانی (کمیسیون راین، اقدام بین المللی پیرامون مسئله برده فروشی و ایجاد نظام کنگره و نظام هماهنگی) منجر شد.

معاهده روحانی (اتحاد مقدس):

- حکومت قدرتهای بزرگ بود بر مبنای سه قرارداد بنیادین (قرارداد شومن ۱۸۱۴، قرارداد اتحاد مقدس ۱۸۱۵، اتحاد چهارجانبه ۱۸۱۵)
- انعقاد معاهده بیست ساله با هدف ممانعت از بازگشت سلسله ناپلئون به فرانسه، میان (امپراتور روسیه، تزار الکساندر صفحه ۷ |
- اول-مبتکر معاهده، اتریش، بریتانیا و پروس)
- اساسنامه اتحاد مقدس، اتحاد چهارجانبه بود که دارای اصولی برای تشکیل حکومت کنگره ای یا دیپلماسی کنفرانس بود.
- اضمحلال سازمانهای بین المللی اتحاد مقدس یا حکومت بین المللی توسط کنفرانسها، پس از مرگ الکساندر، امپراتور روسیه و خروج بریتانیا به همراه هموار کردن ظهور کنگره های اکس لاشاپل ۱۸۱۸، تروپو ۱۸۲۰، لباخ ۱۸۲۱ و ورونا ۱۸۲۲، بوقوع پیوست.
- بقای کنسرت اروپا (اتحادیه سلاطین اروپایی) بعنوان سازمان حل و فصل مناسبات بین الملل، در فواصل هنگامه افول اتحاد مقدس تا زمان قوام جامعه بین الملل در سال ۱۹۱۹، با مسئولیت پذیری قدرتهای بزرگ، امکانپذیر شد.

در سال ۱۸۵۶، کنفرانس پاریس، به منظور تنظیم شرایط صلح و تدوین رژیم حقوقی دریای سیاه، در پایان جنگ کریمه، برگزار شد.

در سال ۱۸۷۸، کنگره برلین، با هدف فیصله دادن مسائل معوقه، پس از جنگ روس و ترک طبق اصل غرامت، برگزار شد که مقدمات آن با تشکیل به پیشنهاد روسیه در سال ۱۸۷۱ جهت رسیدگی نقض مقررات پاریس و تشکیل در قاره اروپا در فواصل سالهای ۱۸۸۴-۱۸۸۵ به منظور تنظیم اهداف قدرتهای مقتدر اروپایی قرن نوزدهم فعال در تجارت و سیاست آفریقا، فراهم شده بود.

کنفرانس صلح لاهه:

- نخستین کنفرانس خلع سلاح قرن بیستم بود که به ابتکار نیکولای دوم، تزار روسیه در سال ۱۸۹۲ برگزار شد و دومین آن در سال ۱۹۰۷ تشکیل شد که البته نتایج درخشانی نداشت و در ایجاد یک دیوان بین المللی دادگستری، توفیقی نیافت و مسابقه تسلیحاتی را تقلیل نداد.
- از نتایج آن، می توان به تقریر نظام نامه ای برای آیین داوری، تنظیم قراردادهای مفید بین المللی، امضای عهدنامه های جدید پیرامون قواعد بیطرفی و جنگ دریایی، پیروی از اصول انسانی در جنگهای زمینی و بسط آیین های مسالمت آمیز، اشاره کرد.

وجود معایب فراوان در نظام کنفرانسها سبب می شد تا تشکیل صحیح سازمانهای بین المللی ممکن نشود و دائمی نباشند. محدودیت بزرگ این کنفرانسها، مسئله اجماع بود که در بیشتر موارد، به بن بست اجلاسها ختم می شد و حصول به اتفاق آراء، ممکن نبود. همچنین اصل عضویت در این کنفرانسها وجود نداشت و برخلاف سازمان ملل، دعوت در آن، اعتباری نداشت.

مسائل حقوقی از دیگر مشکلات کنفرانسها بود چرا که زمینه های بحث، بیشتر حول موضوعات سیاسی متمرکز بود و کنفرانس صلاحیت بررسی مسائل حقوقی را نداشت، علاوه بر این، هیچ اساسنامه یا دفتر مرکزی وجود نداشت و اجلاس بطور مرتب برگزار نمی شد و ندرت توافق، وجود داشت و مکان کنفرانس تحت ملاحظاتی قدرت بود و تشکیل آن با اعلانی ساده، امری دشوار به نظر می رسید، لیکن در مجموع می توان امیدوار بود که این کنفرانسها، محیط بهنجار دیپلماسی چندسویی بود. تحرکات و تجمعات قرن نوزدهمی همچون؛ فعالیت و ارتباط انجمنها و اتحادیه ها، افراد و گروه ها و دسته های مشترک المنافع، نقش مهمی در صحنه روابط بین الملل ایفا کرد.

سازمانهای جهانی:

- تأسیساتی که قابلیت در برگیری کشورهای سراسر جهان را دارند، حل و فصل تمامی مسائل بین المللی را در سر می پروراند و از صلاحیتی گسترده و غیرتخصصی برخوردار اند.
 - به دو دسته سازمانهای بین المللی جهانی با صلاحیت عام و سازمانهای بین المللی جهانی با صلاحیت خاص، تقسیم می شوند.
- اولین تلاش برای ایجاد سازمانهای بین المللی با صلاحیت عام، تشکیل جامعه ملل بود که در پایان جنگ جهانی اول، صورت پذیرفت.

انواع سازمانهای جهانی با صلاحیت عام و گسترده بر دو نوع اند: (۱) جامعه ملل (۲) سازمان ملل متحد

تعالی قدرت: وحدت همه قدرتها در فدراسیونی با رهبری تمامی قدرتها

جهت بسط آئینهای مسالمت آمیز حل و فصل مناقشات بین المللی، کوششهایی همچون کنفرانسهای صلح لاهه صورت پذیرفت که بعضاً مأموریتی نیز برای حل و فصل مباحثات سیاسی نداشتند و هیچ نوع مسئله سیاسی در آنها مورد بحث قرار نمی گرفت. در سال ۱۸۹۹، دیوان دائمی داوری، بعنوان شیوه حل و فصل مسالمت آمیز اختلافات بین المللی، طرح شد که در عمل، کارآمد نبود.

پدیدآیی میثاق جامعه ملل:

- ریشه جنگ جهانی اول، بحران ۱۹۱۴ بود که نخستین درگیری نظامی در سطح جهان را رقم زد و سیستم کنگره را به شکست کشانید. آن جنگ، چهارسال بطول انجامید و سرانجام، کشورهایی نظیر انگلستان و فرانسه که مستقیماً زیر فشارهای حاصل از جنگ قرار داشتند نیز خواستار پایان آن بودند و هم خواستار تغییراتی برای جلوگیری از جنگ مجدد؛ عاقبت در سال ۱۹۱۸، جنگ با شکست امپراتوریهای محور و با عهدنامه صلح ورسای که با آلمان بسته شد، دیگر عهدنامه های صلح به پایان رسید و قرارداد متارکه جنگ (۱۹۱۸) و معاهدات صلح (۱۹۲۰-۱۹۱۹) منعقد گردید و دو ماه پس از جلسه عمومی کنفرانس پاریس (۱۹۱۹)، میثاق جامعه ملل تنظیم شد که جزء اول عهدنامه ورسای بود.

اهداف میثاق جامعه ملل، عبارت اند از: تضمین صلح و امنیت بین المللی، استفاده از مجازاتهای حقوقی علیه کشورهای متجاوز، گسترش روابط دوستانه میان دولتها و حل مسالمت آمیز اختلافات بین المللی.

مؤثرترین طرحهای پیشنهادی تشکیل جامعه ملل:

- طرح آمریکا: آغاز تلاشهای اتحاد برای حفظ صلح توسط جامعه طرفداران صلح با نقش آفرینی «هوارد تافت» رئیس جمهور سابق ایالات متحده، با هدف رفع اختلافات جهانی از طریق یک دادگاه بین المللی یا راهکارهای دیپلماتیک دیگر که در آن، چهار اصل به منزله اولین طرح جامع همکاریهای بین المللی ارائه شد و عبارت بودند از:

- ۱) حل اختلافات حقوقی از طریق دادگاه های بین المللی (۴) تسلیم مسائل غیر حقوقی به شورای میانجیگری
- ۲) اعمال ضمانت اجرا در خصوص تصمیمات دو ارگان دادگاه بین المللی و شورای میانجیگری
- ۳) تشکیل کنگره برای تجدید نظر و قانون گذاری در حقوق بین الملل

که این طرح توسط رئیس جمهور ویلسون بعنوان یک سیستم امنیت دسته جمعی در مجلس سنا دفاع شد و در اصول چهارده گانه پیشنهادی او نیز، گنجانده شد، دقیقتر، آنکه، اصل چهاردهم ویلسون، تشکیل جامعه ای از دولتها بر مبنای میثاق ملل بود که از نظر تشکیل جامعه ملل، دارای اهمیت بود.

- طرح انگلستان: پیشنهاد جامعه اتحاد ملل در سال ۱۹۱۸ بعنوان جامعه اعضاء فاتحان جنگ جهانی اول، با کنفرانس دائمی سفرای دول فاتح، توسط کمیته دیپلماتها و حقوق دان های دولت انگلیس.

- طرح فرانسه: ارائه طرح ضامن منافع ملی فرانسه، با هدف محدود کردن قدرت نظامی آلمان، به دلیل انتقام جویی از شکست سال ۱۸۷۰

- طرح آفریقای جنوبی: طرح «جامعه ملل، یک پیشنهاد عملی» بعنوان ملجأ تمامی دولتها و کشورها، توسط «اسموت» که مورد توجه کشورها قرار گرفت.

مبنای اساسی میثاق ملل و تشکیل جامعه ملل متحد، طرحهای آمریکای شمالی که تلفیقی از طرحهای انگلستان بود، بود که در کنفرانس صلح ۱۸ ژانویه ۱۹۱۹، پیشنهاد و در اجلاس نهایی ۲۸ آوریل همان سال، به پیشنهاد پرزیدنت ویلسون، به اتفاق آراء تصویب و جامعه ملل در دهم ژانویه ۱۹۲۰، بوجود آمد.

اهداف جامعه ملل، عبارت بودند از:

- توسعه همکاریهای بین المللی - برقراری صلح و امنیت بین المللی - احترام به استقلال و تمامیت عرضی دولتها
- اقدام در زمینه خلع سلاح - ایجاد دیوان دائمی دادگستری بین المللی به منظور حل اختلافات حقوقی میان دول
- سیستم قیمومیت با هدف رسیدگی به مستعمرات و قلمروهای سابق آلمان و عثمانی
- ایجاد هماهنگی در اتحادیه های بین المللی به منظور کمک به تأمین صلح جهانی
- حفاظت حقوق اقلیتهای نژادی و مذهبی - کمک به کشورهای قربانی تجاوز
- ایجاد سازمانهای مختلف در زمینه ارتباطات، اقتصاد، امور مالی و بهداشت

عضویت در نظام جامعه بین الملل، برای هر دولت، دومینیون و هر مستعمره خودمختار، به شرط موافقت دو سوم اعضاء، امکان پذیر بود، با این وجود، تنها کشورها عضو این جامعه بودند و وزرای خارجه هر کشور، به نمایندگی دولت متبوع خود، در جلسات شرکت می نمودند.

اعضای موسس جامعه بین الملل، عبارت بودند از:

- کشورهای هم پیمان و متفق در جنگ که عهدنامه صلح را امضاء و تصویب کردند به استثنای آمریکا که عهدنامه صلح ورسای را تصویب نکرد و یا چین و اکوادور که به دلیل تأخیر در تصویب عهدنامه، بعداً وارد این جامعه شدند
- دول بیطرف در جنگ که در ردیف امضاء کنندگان عهدنامه به شمار نمی آمدند و صرفاً در فهرست زمیمه میثاق، قید شده بودند و دو ماه فرصت پیوستن بدون قید و شرط به این معاهده را داشتند.

از سال ۱۹۱۹، تا زمان انحلال، تعداد اعضای جامعه ملل، متغیر بودند که با ۴۵ عضو شروع کرد، به ۵۴ کشور در آغاز جنگ جهانی دوم رسید و در سال ۱۹۳۹، شاهد ۴۴ عضو بود و اوج تعداد اعضا، در سال ۱۹۳۴ با ۶۰ عضو بود.

خروج اعضا از جامعه ملل، ظرف مدت دوسال در صورت انجام همه تعهدات بین المللی صورت می پذیرفت که موجب سلب تمامی امتیازات می شد و امکان بازگشت بدون تشریفات وجود داشت و امکان همکاریهای آزاد بدون عضویت در سازمان وجود داشت و امکان حل و فصل دعاوی برای کشورهای ترک عضویت کننده وجود داشت و امکان اخراج اعضا خاطی پس از تصویب دیگر اعضا جامعه ملل، ممکن بود.

تشکیل جامعه ملل، با شتاب و در آغاز کنفرانس صلح، صورت پذیرفت و توانست برای دو دهه، برقراری صلح را تضمین کند که در کشاکش جنگ جهانی دوم، به اضمحلال کشیده شد.

تشکیلات جامعه ملل متحد عبارت اند از: (۱) اصلی: مجمع، شورا، دبیرخانه (۲) الحاقی به جامعه: سازمان بین المللی کار، دیوان دادگستری بین المللی (۳) تخصصی با صلاحیت محدود و ماهیت فنی: دیوان دائمی دادگستری، سازمان اقتصادی و مالی، سازمان ارتباطات و ترانزیت، سازمان بهداشت جامعه ملل

مجمع جامعه ملل (پارلمان جهانی):

- مرکب از نمایندگان تمامی دول عضو - دارا بودن سه نماینده اصلی و یک حق رأی و کارشناسان تخصصی توسط هر کشور
- برقراری اصل مساوات حقوقی - اتخاذ تصمیمات بر مبنای اتفاق آراء و اعتبار قاعده اکثریت در موارد غیر مهم
- عدم لحاظ آراء اعضا درگیر در مناقشات هنگامه حل و فصل آن مناقشات - انگلیسی و فرانسوی بودن زبان رسمی مجمع
- انجام امور مجمع توسط هیئت رئیسه متشکل از: یک رئیس، شش نایب رئیس و رؤسای کمیته های تخصصی شش گانه
- ژنو بعنوان مقر جامعه

- دارای دو نوع اجلاس (عادی): هر اولین دوشنبه سپتامبر هر سال به مدت یکماه با حضور نمایندگان کشورها؛ و فوق العاده: بر مبنای بروز حادثه یا مسئله ای در جهان

- کمیته های شش گانه (تسلیمات؛ حقوقی اساسی؛ مالی اداری؛ اجتماعی انسانی؛ سیاسی؛ نهادهای فنی)

- اقدام مجمع پیرامون چهار اختلاف بزرگ: (چین و ژاپن؛ ایتالیا و حبشه؛ بولیویا و پاراگوئه؛ روس و فنلاند)

- **اختیارات مجمع:** خاص (پذیرش اعضاء جدید در جامعه، انتخاب اعضاء غیردائم شورا، بودجه جامعه، تجدیدنظر در معاهدات) و اختیارات بهم پیوسته با شورا (انتخاب قضات دیوان دائمی دادگستری، اصلاح میثاق، توسعه شورا، انتخاب دبیرکل) و اختیارات مشترک با شورا (پاسداری از صلح و حفظ امنیت جهانی، درخواست نظر مشورتی از دیوان بین المللی دادگستری)

شورا (دومین رکن مهم جامعه ملل): مرکب از سه نوع عضو

- اعضاء دائمی: فاتحان جنگ جهانی اول: انگلیس، فرانسه، ژاپن، ایتالیا: استعفا در ۱۹۳۲؛ آمریکا(منتفی به دلیل مخالفت کنگره)؛ عضویت متأخر آلمان و جایگزینی شوروی به جای آن به دلیل استعفا
- اعضاء غیر دائمی: اول، انتخاب چهار دولت به مدت سه سال به اتفاق آراء مجمع و سپس گسترش آن به یازده کشور.
- اعضاء نیمه دائمی: هر سه سال یکبار؛ اسپانیا، لهستان، برزیل
- تعداد اعضاء این شورا به پانزده عضو رسید
- برابری حقوقی اعضاء و رعایت اصل اتفاق آراء - ریاست دوره ای و نوبتی اعضاء به مدت یک سال
- وظایف: (انتخاب اعضاء دائم، نظارت بر سیستم قیومیت، حمایت از اقلیتها، کمک به دفاتر و کمیسیونهای بین المللی، اجرا و اعمال تنبیهات مقرر ماده ۱۶ میثاق، عملی ساختن خلع سلاح، تهیه طرح کاهش سلاحهای نظامی، فیصله اختلافات بین المللی با شیوه سیاسی، ارائه راه حل مناسب برای اجرای احکام قضایی و دادرسی، رسیدگی به مناقشات جهانی و تهیه گزارشات مناسب، وساطت در حل اختلافات اعضاء و غیر اعضاء، اتخاذ تصمیمات به منظور اجرای آراء داوری بین المللی)

دبیرخانه دائمی (تنها رکن دائمی اداری جامعه ملل متحد بر مبنای ماده شش میثاق)

- کارهای اداری مبتنی بر تجربه متفقین - جمع آوری اطلاعات راجع به تمامی مسائل بین المللی و چاپ و توزیع آنها میان دولتها - تهیه دستورات جلسات برای شورا و مجمع - دارای پانزده بخش - جمع آوری عهود منعقد و توزیع آن میان اعضاء - انتخاب اولین دبیر کل با توافق تمامی کشورها و دیگر انتخابها بر عهده شورا با تصویب اعضاء

دیوان دائمی دادگستری بین المللی:

در سال ۱۹۹۲ در لاهه، آغاز به کار کرد، مرکب از پانزده عضو انتخابی توسط مجمع عمومی و شورای جامعه به مدت پانزده سال است. قضات آن از امتیازات و مصونیتهای دیپلماتیک برخوردارند و امکان تجدید انتخابشان وجود دارد. در صورت اتفاق آراء سایر قضات، می توان، آنها را عزل کرد. دادگاه استقلال عمل دارد و آراء آن برای کشورها، غیرالزام آور است. کشورهای غیر عضو با شرط تمکین دیوان، می توانند برای حل دعاوی به دیوان مراجعه کنند. محل حل و فصل دعاوی دول و شهروندان یک دولت در صورت صلاحدید آن دولت است. دارای صلاحیت ترافعی است یعنی حق دادرسی پیرامون اصل اختلافی را دارد. از جمله نواقص آن می توان به تداوم و استمرار قضات اعضاء شورا که نقض صریح اساسنامه بود اشاره کرد و یا کثرت مراجعه اعضاء اروپایی و قلت مراجعه دیگران به آن که مرتبط بود با ماهیت رسیدگی به دعاوی ارجاعی طرفین منازعه، سرانجام با سقوط جامعه ملل، منحل شد.

نواقص جامعه ملل:

عدم اجرای کامل عدالت، ابهام در توضیح صلاحیت مجمع و شورا، رویه رأی گیری ناصحیح، عدم انطباق توزیع قدرت در مواجهه با صحنه جهانی، خروج بی قید و شرط اعضاء، عدم اجرا و ضمانت اجرای مقررات و مشروعیت توسل به زور

مزایا، آثار و اقدامات مثبت:

کسب جایگاه بخش عمده اندیشه سیاسی جهان، همکاری کشورهای مختلف در یک مجمع بین المللی بعنوان مهمترین تأثیر، ایجاد دیوان دائمی دادگستری لاهه، تشکیل سازمان بین المللی کار، حرکت قاطع در مقابله با بیماریهای واگیر، تجربه موفق استقرار نظام قیمومیت، آثار مثبت در زمینه بهداشتی، اقتصادی، اجتماعی، انسانی، ارتباطی و ترابری

سازمان ملل متحد:

تشکیل در طول نبرد و طی چندین کنفرانس متوالی، تصویب منشور در سانفرانسیسکو هنگامه پایان جنگ دوم جهانی در اروپا و وجود شعله های آتش در اقیانوس آرام

منشور آتلانتیک، تکرار طرح ویلسون بود که بر مبنای آن، تصمیم به تشکیل یک سازمان بین المللی حافظ صلح، گرفته شد. اعلامیه آن، در عرشه کشتی جنگی در اقیانوس اطلس توسط روزولت و چرچیل امضاء شد. دارای اصولی بود از جمله: رعایت حقوق بشر و احترام به آزادی های اساسی ملل، آزادی مبادلات بین المللی، عدم توسل به جنگ و توسعه طلبی در روابط بین الملل، برقراری حسن اعتماد در روابط دولتها، کاهش تسلیحات، حق تعیین سرنوشت ملت، الزام به رعایت حقوق مساوی برای تمام ملت و دسترسی جامع همه کشورهای به مواد اولیه، در مجموع می توان گفت که در این منشور توسط دو سیاستمدار غربی، بر جامع ترین همکاری میان ملل جهان در زمینه اقتصادی، تأکید شده است. از این بیانیه بعنوان موثرترین گام در جهت تقویت ایده تاسیس سازمان ملل، نام می برند. این منشور توسط ۲۶ کشور در جنگ با آلمان، ایتالیا و ژاپن، بعنوان اعلامیه ملل متحد، مورد پذیرش واقع شد و موافقتنامه امضاء شده میان متفقین، نام گرفت.

در کنفرانس «امنیت عمومی جهان» که با شرکت آمریکا، انگلیس، شوروی و چین، در مسکو برگزار شد، بر تشکیل یک سازمان بین المللی تأکید شد و این اعلامیه بر اتحاد متفقین و حفظ این اتحاد در قالب یک سازمان، تکیه داشت. عاقبت، اصول این اعلامیه در کنفرانس تهران که با حضور سران کشورهای متفقین برگزار شد، تأیید شد.

نخستین مرحله پایه گذاری سازمان ملل در امارت دامبارتن لوکس واشنگتن.دی.سی، بوقوع پیوست و در آن، توافقهایی پیرامون اهداف، اصول و پایه های سازمان و نحوه عضویت، حاصل شد که با حضور چین، بریتانیا، آمریکا و شوروی به سرمنزل مقصود رسید. بعبارت بهتر، طرح دامبارتن لوکس، خطوط کلی سازمان را ترسیم می کرد.

در کنفرانس یالتا، حضور دائمی پنج قدرت در شورا، توافق شد و حق وتو برای پنج عضو دائمی، تصویب گردید.

با دعوت سه عضو دائم و امتناع فرانسه از پذیرش کنفرانس به دلیل انگاشت نقص در مفاد کنفرانس یالتا، ۵۰ کشور در سانفرانسیسکو جهت تأیید اصول آن کنفرانس، حضور بهم رسانیدند و سرانجام منشور سازمان ملل متحد، با امضای مقامات داخلی، اعضای شورای امنیت و دیگر افراد حاضر و عضویت آغازین ایالات متحده با تصویب کنگره، به تصویب رسید.

فلسفه وجودی سازمان ملل متحد، حل مناقشات مرزی، منطقه ای و جهانی و بهینه سازی روابط بین الملل بر شالوده احترام به حقوق انسانی و رفع تبعیض و ظلم بعنوان یک سازمان چندمنظوره جهانی است.

عضویت در سازمان ملل متحد که دارای ویژگی جهانی بودن است، برای دول مستقل امکان پذیر است و تا سال ۱۹۹۴، بیش از ۱۸۹ کشور، به عضویت آن درآمده اند.

منشور سازمان ملل متحد:

دومین عهدنامه جهانی است و سند مبنای سازمان ملل متحد، قلمداد می شود و به تعیین حقوق، تکالیف و روابط همه جانبه اعضا می پردازد و بر اعلام مطلق غیر قانونی بودن زور، صخه می گذارد. شامل ۱۹ فصل و ۱۱۱ ماده می باشد و نسخه اصلی آن، نزد آرشیو ملی ایالات متحده، نگهداری می شود و اساسنامه دیوان آن، دارای ۷۰ ماده است.

مقاصد و اصول سازمان بر مبنای منشور:

اهداف: حفظ صلح و امنیت بین المللی، توسعه روابط مودت آمیز میان ملتها، مرکز هماهنگی اقدامات ملل جهت حصول اهداف مشترک، حصول همکاریهای بین المللی در حل مسائل بین المللی

اصول: اصل تساوی حاکمیت اعضا، فیصله مناقشات با وسایل مسالمت آمیز، اجرای با حسن نیت تعهدات و مفروضات، اجتناب از تهدید یا کاربرد زور علیه تمامیت عرضی و استقلال اعضا، خودداری از همکاری با دول مورد قهر سازمان و مساعدت به سازمان، پرهیز از مداخله در امور داخلی کشورها، مراقبت بر عملکرد دولتهایی که عضو سازمان نیستند جهت حصول به امنیت و صلح جهانی.

منشور میان دو گروه از اعضا، تفاوت قائل می شود:

(آ) اعضای اصلی: اعضا شرکت کننده در کنفرانس سانفرانسیسکو - ۵۰ کشور - شرکت و امضاء منشور

(ب) اعضای جدید: دولتهای مستقل، صلح طلب و پذیرای تعهدات اساسنامه که بعداً به عضویت سازمان درآمدند.

در سازمان ملل، کلیه دولتها با توصیه شورای امنیت و تصویب دو سوم اعضا مجمع عمومی به عضویت سازمان در می آیند.

با استقرار جمهوری دموکراتیک خلق چین در سال ۱۹۴۹، پذیرش این کشور به عضویت در سازمان ملل متحد، یکی از رویدادهای مهم سازمان تلقی می شود که تصویب آن به موجب پیشنهاد دولت آلبانی و شانزده کشور دیگر، صورت پذیرفت و پیشنهاد آمریکا مبنی بر عدم عضویت چین، با شکست مواجه شد.

عضویت کشورهای کوچک و ضعیف، از جمله مشکلات سازمان ملل بوده است و هست، چرا که قابلیتهای لازم انجام تعهدات سازمان را ندارند حال آنکه در جامعه ملل، پذیرش آنها با ممنوعیت مواجه بود.

کشورهای غیر عضو جهت پاسخگویی به مشاجرات خود، می توانند بدون حق رأی در اجلاس سازمان شرکت کنند همانند مشارکت آلبانی و بلغارستان در موضوع یونان.

تفکیک چهار گروه از ناظران در مجمع عمومی: (۱) دول غیر عضو نامتمایل به عضویت و یا ناتوان به انجام آن کار، (۲) موسسات تخصصی وابسته به سازمان، (۳) جنبشهای آزادی بخش ملی مادامی که از سوی سازمان وحدت آفرینا به رسمیت شناخته شده باشند. (۴) سازمانهای دولتی اساساً منطقه ای.

مزایا و محدودیتهای حقوقی ناظران: امکان انتشار بیانیه های مکتوب از طریق دبیرخانه به کلیه هیئتهای نمایندگی و امکان دریافت اسناد مجمع عمومی، جواز تنظیم گزارشهای شفاهی به منظور پاسخگویی به سؤالات، دریافت وجوه در ازای شرکت در اجلاس خارج از بودجه مصوب سازمان، امکان صدور اعلامیه های تشریفاتی با حضور خودشان.

خروج اختیاری از سازمان ملل، در نظام ملل متحد وجود دارد و محدودیتی برای آن، وضع نشده است.

نقض اصول اساسنامه به نحو مستمر، باعث اخراج عضو خاطی بنا به توصیه شورای امنیت و تصویب دو سوم اعضاء مجمع عمومی می شود، سلب محدودیت از حقوق و مزایا، به عهده شورای امنیت است و مجمع در این زمینه، مسئولیتی ندارد.

بطور کلی، ساختار تشکیلاتی سازمان ملل متحد، شامل مجمع عمومی، شورای امنیت و دبیرخانه و کمیته های تخصصی می شود و کمیسیون های اصلی مجمع، عبارت اند از: کمیسیون سیاسی و امنیت، کمیسیون ویژه سیاسی، کمیسیون اقتصادی و مالی، کمیسیون اجتماعی، انسانی و فرهنگی، کمیسیون امور قیومیت، کمیسیون مسائل اداری و بودجه و کمیسیون حقوقی.

دستور مذاکرات اجلاس عادی سازمان ملل، بدین شرح است: گزارش دبیرکل پیرامون عملکرد سازمان، گزارش شورای امنیت، شورای اقتصادی و اجتماعی، شورای قیومیت، دیوان بین المللی دادگستری، ارکان وابسته به مجمع عمومی و آژانسهای تخصصی، موضوعات موکول شده از مجمع عمومی قبل به دوره بعد، موضوعات پیشنهادی توسط سایر ارکان اصلی ملل متحد، تمامی مسائل پیشنهادی توسط هر عضو سازمان، بررسی موضوعات مربوط به بودجه، طرح مسائل ضروری از منظر دبیر کل، طرح مسائل پیشنهادی توسط دول غیر عضو.

مسئولیتهای انحصاری مجمع عمومی: مسائل داخلی سازمان، تأسیس ارکان فرعی، صلاحیت در تدوین و توسعه تدریجی حقوق بین الملل، صلاحیت تصمیم گیری، ترغیب و توسعه مسائل حقوق بشر در جهان، نظارت بر سرزمینهای تحت قیومیت، صلاحیت وضع مقررات برای مدیریت مالی ملل متحد از جمله تصویب بودجه سالانه.

وظایف غیرانحصاری مجمع عمومی: پذیرش عضویت جدید در سازمان، تعلیق مزایای عضویت یا اخراج از عضویت، انتخاب دبیرکل سازمان ملل، انتخاب قضات دیوان بین المللی دادگستری

نوع اعتبار تصمیمات مجمع عمومی، عبارت است از: الزام آور و توصیه ای

روش اخذ رأی مجمع عمومی مطابق منشور: در موضوعات مهم، ملاک تصویب، اخذ دو سوم آراء اعضاء حاضر؛ و در سایر موارد، اکثریت نسبی (نصف+یک)

مسائل ارجاعی به مجمع عمومی: انتخاب اعضای غیردائم شورای امنیت، اخراج اعضای سازمان، انتخاب اعضای شورای قیومیت، تعلیق حقوق اعضاء، مسائل مربوط به اجرای نظام قیومیت، انتخاب اعضای شورای اقتصادی - اجتماعی، مسائل بودجه ای و مالی، تصویب عضویت اعضای داوطلب و توصیه نامه های حفظ صلح و امنیت بین الملل.

نفاق و تضاد میان دو بلوک شرق و غرب طی جنگ سرد و بن بستى که در نتیجه استفاده از حق وتوى اعضاى دائمى شوراي امنيت در کار شورا بوجود آمد، موجب شد تا مجمع عمومى، علاوه بر تشکيل کمیته هاى اصلى، به ايجاد یک سلسله ارگانهاى تابع اقدام نماید که باعث افزايش اختيارات آن در برابر شوراي امنيت گردد، اين اقدامات چنين اند: تشکيل کمیته مقدماتى، تشکيل جلسات اضطرارى ویژه مجمع عمومى و قطعنامه اتحاد برای صلح.

شورای امنیت:

تنها رکن سازمان ملل با امکان اعمال قوه قهریه برای اتخاذ تصمیمات الزامی؛ اختصاص فصل پنجم به شوراي امنيت؛ مسئولیت اولیه حراست از صلح و امنيت جهانى؛ مرکب از پانزده عضو (پنج عضو دائم با حق وتو، متفقین جنگ جهانى دوم، «چین، فرانسه، بریتانیا، روسیه، آمریکا») و (ده عضو غير دائم)

شرایط عضویت اعضا غير دائم عبارت اند از: انتخاب برای دو سال از واحدهاى مختلف جغرافیایی؛ دول صلح دوست و موافق مبانی و مقاصد سازمان؛ کسب اکثریت دو سوم آراء مجمع عمومى؛ توجه به تقسیمات منصفانه جغرافیایی (پنج عضو آفریقا و آسیا؛ دو عضو آمریکای لاتین؛ دو عضو کشورهای اروپای غربی؛ یک عضو کشورهای مشترک المنافع)

کمیته های تخصصی شورای امنیت:

کمیته مشورتی؛ کمیته پذیرش اعضاى جدید؛ کمیته کارشناسان در خصوص آئین کار و مسائل فنى

شیوه هاى رأی گیری در مجمع: هر عضو داراى یک رأی؛ تصویب قطعنامه ها مستلزم آراء حداقل ۹ عضو است؛ دو نوع اکثریت کیفی و کمی آراء وجود دارد که در مسائل غير ماهوى، اکثریت کمی ملاک است و در مسائل ماهوى، اکثریت کیفی.

وظایف محوله به شوراي امنيت، محدودتر از صلاحیت مجمع عمومى است که در فصول ۶، ۷، ۸، ۱۲ منشور بیان شده است و عمده ترین آنها، حفظ صلح و امنيت جهانى است که در زمره صلاحیت انحصارى شورا قرار می گیرد، صلاحیت شورا، عمدتاً سیاسى است.

وسایل مسالمت آمیز شورا در حل منازعات و تهدیدات: مذاکره و تحقیق، سازش، میانجیگری و داوری، رسیدگی قضایی و توسل به ترتیبات منطقه ای.

مجازاتهای سیاسی و اقتصادی شورای امنیت، کاربرد اجرایی ندارد و صرفاً باید از طریق کشورهای عضو، اجرایی شود.

نبود توافق بر سر یک یا چند رویه و عمل، بین یک یا چند دولت را اختلاف می گویند.

شوراي امنيت فرماندهی کل عملیات انتظامی بین المللی را بر عهده دارد که کمیته ستاد نظامی (سران ستاد اعضاى دائم) این وظیفه را متقبل می شود.

دو زمینه موفقیت شورا در اقدامات صلح جویانه:

(۱) توافق قدرتهای معظم و مواضع همسوی آنها (۲) مساعدت طرفین اختلاف با شورا

صور مداخله شورای امنیت:

توجه شورای امنیت و مجمع عمومی به موارد اختلافی درخواستی به درخواست اعضاء ؛ توجه به موارد تهدید صلح بین الملل به درخواست دبیرکل ؛ توجه به دعاوی دول غیر عضو.

هدف کمیته هماهنگی سازمان ملل، آگاه نمودن تمامی نهادهای تخصصی از تصمیمات و مسائل مطرح شده در سازمان است تا از بررسی مسائل مشابه در کمیته های تخصصی جلوگیری شود. حدود وظایف و اختیارات موسسات تخصصی توسط این کمیته تعیین می گردد. اعضای آن عبارت اند از: دبیرکل سازمان ملل متحد بعنوان رئیس کمیته و مسؤلان تمامی موسسات تخصصی.

دبیر کل سازمان ملل متحد:

عالی ترین مقام سازمان ملل متحد بر مبنای ماده ۹۷ منشور ؛ طراح راه حلهای بیطرفانه و آبرومندانه

مظهر نماینده سازمان ملل در مقابل جامعه جهانی و مشوق تقدم مصالح جهانی نسبت به مصالح ملی

دو بازوی دبیرکل در تقلیل منازعات بین المللی ؛ نقش مقام دبیر کلی با در اختیار داشتن وسایل انحصاری اعمال فشار

شخصیت و کاریزمای سازمانی، جایگاه او و اثرگذاری آن در مناسبات بین المللی

مثالهای مداخله دبیرکل و همکاریانش برای حل مسالمت آمیز اختلافات:

نقش اوتانت در بحران موشکی کوبا ۱۹۶۳ ؛ تصمیم داگ هامر شولد مبنی بر افزایش تعداد سپاه ناظر سازمان ملل در لبنان ۱۹۵۸ ؛ نقش آفرینی در کوئبار در برقراری آتش بس میان ایران و عراق ۱۹۸۸ ؛ انعقاد معاهدات ژنو درباره خروج شوروی از افغانستان

دبیرکل توسط مجمع عمومی بنا بر توصیه شورای امنیت تعیین می گردد، شورا شخص مورد نظر را به مجمع توصیه و در صورت تأیید مجمع، در جلسه خصوصی و با رأی مخفی، انتخاب می شود حال آنکه تجربه زیسته بیانگر نقش آفرینی بارز اعضاء دائم شورای امنیت، در این پروسه است در صورتیکه ماده ۱۸ منشور، شرط انتخاب دبیرکل را حصول رأی اکثریت عادی اعضای حاضر و رأی دهنده در جلسه عمومی می داند مگر تعیین الزام اکثریت دو سوم توسط مجمع عمومی.

تجدید انتخاب در متن منشور نیامده است لیکن، قطعنامه ۱۹۴۶، آنرا امکانپذیر کرده است.

مدت فعالیت توسط شورای امنیت و مجمع عمومی تعیین می شود که تا کنون این مدت، پنج سال بوده است. اتفاق آراء اعضای دائم شورا در تعیین دبیرکل، مناط اعتبار است و رأی مخالف، نوعی حق وتو محسوب می شود. معمول گزینش دبیر، انتخاب توسط اعضای غیر دائم شورای امنیت بوده است.

اولین دبیرکل سازمان ملل، تریگولی بود که در سال ۱۹۴۶ انتخاب شد و تمديد دوران تصدی وی با وتوی شوروی، به دلیل مقاومتش در مقابل تهاجم کره شمالی در جنگ کره، ممکن نشد و بن بست بوجود آمده با فشار مجمع عمومی و دول غربی در انتصاب تا انتخاب جدید، برطرف شد که با مخالفت مجدد و قطع رابطه شوروی با او مواجه شد.

ابتکار عمل در انتخاب دبیرکل، تا کنون از جانب غرب بوده است.

طرح تروئیکا:

طرح شوروی با پیشنهاد خورشچف پیرامون رویه های سازمان ملل بود که توسط اغلب دولتهای عضو، به دلیل احتمال فلج شدن امورات سازمان ملل، رد شد. این طرح در پانزدهمین اجلاس هیئت عمومی ارائه شد و بیان می داشت به جای دبیرکل، مکانیسم سه جانبه نمایندگان سرمایه داری، سوسیالیسم و غیر متعهد، زمامدار اداره تمامی مراتب سازمان شوند و موافقت سه جانبه، جایگزین تأیید دبیرکل شود. علت ارایه این طرح، اعلام تجاوز کره شمالی به کره جنوبی از سوی تریگولی و بروز مشکلات و موانع سازمان در عملیات کنگو در زمان داگ هامرشولد بود.

سازمان ملل از بدو تأسیس، هشت دبیرکل داشته است: تریگولی، داگ هامرشولد، اوتانت، کورت والتهایم، خاویر پرز دو کوئیار، بطرس غالی، کوفی عنان و بان کی مون.

وظایف و اختیارات دبیر کل سازمان ملل (ماده ۹۷ تا ۱۰۱ منشور):

ریاست دستگاه اداری سازمان ملل به جز دیوان بین المللی دادگستری، هماهنگی و نظم و ترتیب تمام امور سازمان ملل، تلفیق فعالیتهای ارکان مختلف سازمان و موسسات تخصصی، اجرای تصمیمات و توصیه های سازمان ملل، کنترل و اداره نیروهای سازمان ملل در اقصی نقاط دنیا و اداره کتابخانه سازمان ملل در ژنو که بر عهده دبیرخانه است. مبنای عمل او، منشور ملل متحد و قطعنامه های مصوب مجمع عمومی است.

رابطه دبیر کل با شورای امنیت: ماده ۹۹ منشور، منبع اصلی قدرت دبیرکل است و او موارد اختلالی امنیت جهانی را به مجمع و شورا اطلاع می دهد و از امکان جلب توجه به هر پدیده غیر سیاسی با عواقب سیاسی را برخوردار است و علیرغم وجود ابهام در اختیارات او، در انجام تحقیقات و بازرسی، اختیار دارد و می تواند از تریبون مجمع جهت همراهی افکار عمومی، بهره مند گردد.

رابطه دبیر کل با مجمع عمومی: ارائه سالانه گزارشات جامع فعالیتهای سازمان بصورت متن و مقدمه، که در آن به تشریح اوضاع جهان و تبیین تنشها و مخاصمات و ... می پردازد. در تهیه و تنظیم و تصویب قطعنامه های عمومی نقش دارد و افزایش اختیاراتش متأثر از ضعف مجمع عمومی است.

سایر شیوه های سیاسی دبیرکل در حل اختلافات بین الملل: پا در میانی بین المللی، مقابله مبتکرانه با تهدیدات صلح جهانی، پیشبرد اقدامات خود منطبق با منشور به دلیل محدودیتهای اعمالی منشور، پیگیری تحقق توصیه ها و تصمیمات شورای امنیت در مناقشات بین المللی.

دیوان دادگستری بین المللی (اساس داوری پیش از پایه گذاری سازمان و تحول و تکامل در سه مرحله):

دوره نخست: شیوه اختیاری حل دعاوی توسط پادشاهان، امپراتورها و پیشوایان دینی

دوره دوم: داوری توسط کمیسیونهای مختلط با حضور نمایندگان طرفین دعوا و دولت ثالث بیطرف

دوره سوم: داوری از طریق دادگاه بوسیله کمیسیونهای بین المللی و توصیه به جنبه حقوقی و اجباری

دادگاه دیوان دائمی داوری:

در سال ۱۸۹۹ در کنفرانس صلح لاهه پایه گذاری شد که در آن هر کشور بطور برابر صاحب قاضی بود، عدم دوام دائمی و محکمه حقیقی نبودن، به دلیل اختیار دولتها در ارجاع به مرجع حل دعاوی، از معایب عمده آن بود.

امکان حضور چهار داور از کشورهای عضو، در دیوان مذکور، در طی یک دوره شش ساله، میسر بود و تشکیل دادگاه برای دولتهای عضو، برحسب ضرورت اتفاق می افتاد و در کنفرانس دوم لاهه، نقص آن مطرح شد.

دیوان دادگستری آمریکای مرکزی، تجربه دیگری قبل از جنگ جهانی اول بود.

همچنین سازمانهای مختلف حکمیت و داوری، در طول جنگ جهانی اول، بوجود آمدند و شیوه داوری به مثابه یک راه حل حقوقی رفع اختلاف کشورها، عاقبت نسخ شد و دادگاه دائمی دادگستری بین المللی، جایگزین آن شد.

ویژگیهای دادگاه دائمی دادگستری:

استقلال حقوقی از جامعه ملل؛ رسمیت یافتن توسط اکثر ممالک دنیا به جز اتحاد جماهیر شوروی و آمریکا؛ خروج قضات دیوان داوری از لاهه با فروپاشی جامعه ملل و آغاز جنگ جهانی دوم و استقرار این دیوان طی جنگ در ژنو.

اساسنامه دیوان بین المللی دادگستری، در کمیته حقوق دانان پیشنهادی متفقین در ۲۶ ژوئن ۱۹۴۵ با امضای ۵۱ کشور، تصویب شد.

به موجب ماده ۷ منشور سازمان ملل، دیوان لاهه بعنوان یکی از شش رکن اساسی سازمان ملل محسوب می شود.

تأسیسات دیوان عبارت اند از:

(دادگاه: متشکل از ۱۵ قاضی غیر قابل عزل به مدت ۹ سال، رئیس دفتر: اداره دیوان و مقر آن در کاخ صلح لاهه، شعب سازمان)

صلاحیت ترافیعی(دادرسی) و صلاحیت مشورتی، از جمله صلاحیتهای دیوان بین المللی لاهه است.

تحولات سازمان ملل متحد بعد از فروپاشی شوروی:

- تقویت ظرفیتهای سازمان ملل در زمینه حفظ صلح، باید از اولویتهای اصلی سازمان باشد.
- ضرورت تحت پوشش قراردادان محدوده وسیعی از شرایط محتمل بحرانی در مناقشات منطقه ای و داخلی در عملیات حفظ صلح
- پدیدآیی آشفتهگیهای دامنه دار در سطح جهان با پیدایش یک نظام برتر جهانی با پایان جنگ سرد و فروپاشی شوروی بلوک شرق در سال ۱۹۹۶
- ظهور نظم جدید بر مبنای ایجاد تحول در نقش سازمان ملل متحد، احترام به معیارهای حقوق بشر، از میان برداشتن سلاحهای کشتار جمعی، مبارزه با تروریسم و حفظ محیط زیست ... ، وقوع یافت که دارای عواملی بود:
 - فرو ریختن دیوار برلین و اتحاد دو آلمان
 - اجرای نظام امنیت دسته جمعی مندرج در منشور سازمان ملل از سوی نیروهای متحد در برابر تجاوز عراق به کویت
 - تشکیل دادگاه جنایتکاران جنگی یوگوسلاوی سابق و رواندا
 - تصویب اساسنامه دادگاه های کیفری بین المللی
 - مداخله ناتو در بحران کوزوو و بسنی و هرزه گوین.
- منشأ دگرگونی نظام بین الملل بودن آراء و نظریات سازمانهای بین المللی
- عدم شناسایی تغییرات رسمی و اصلاحات ساختاری بعنوان یک اولویت در این سازمان در مقابل تغییرات خزنده موجود با هدف افزایش کارآیی و پاسخگویی سازمان همانند تشکیل دفتر کمیساریای عالی حقوق بشر با ادغام برنامه های قبلی و بعدی شورای عالی حقوق بشر
- ثبات اعضای دائم شورای امنیت
- ایجاد معاونت خلع سلاح سازمان در ژانویه ۱۹۹۸ و شکلگیری پست جدید قائم مقام دبیرکل سازمان
- تلقی عدم ایجاد تحول در تشکیلات اساسی سازمان به دلیل موفق نبودن سازمان در حل و فصل بحرانهای مهم بین المللی همچون مناقشه اعراب و اسرائیل، بحران کشمیر و دیگر بحرانهای انسانی مانند رواندا و کوزوو.
- پرسشهای پژوهشگران روابط بین الملل در آستانه ورود تحولات بین الملل به قرن بیست و یکم، عموماً بر ماهیت نظام بین الملل، پارامترهای اثرگذار بر آن، بازیگران اصلی و فرعی آن و نقش قدرتهای بزرگ بازمانده از جنگ سرد متمرکز است.
- بارز شدن منطقه گرایی در پایان جنگ سرد و گسترش سریع سازوکارهای تجاری منطقه ای همچون نفتا، اتحادیه اروپا، اجلاس همکاریهای اقتصادی آسیا-پاسیفیک، این مسئله را طرح کرد که آیا قطبهای تجاری، اشکال جدیدی از گروه های قدرت یا قطبهای قدرت ایجاد می کنند و آیا ساز و کارهای تجاری منطقه ای درصدد همان شیوه ابرقدرتها و متحدانشان هستند، در نیمه دوم قرن بیستم تا قطعنامه ها و اقدامات سازمان ملل را مسلوب الاثر سازند.

• پاسخ دیدگاه خوشبینانه:

فروپاشی شوروی و پایان جنگ سرد، که محدودیتهای زیادی را برای همکاریهای منطقه ای فراهم کرده بودند، زمینه های مساعد تشکیل نظامهای تابع بین المللی را سبب شده اند که این امر به دگرگونی تعامل کشورها و نظامهای تابع منطقه ای منجر گردیده است که دورنمای استراتژیک جهان را متحول خواهند کرد مناطق، نقش تعیین کننده تری خواهند داشت تا سازمان ملل متحد

• پاسخ دیدگاه بدبینانه:

رشد سازمانهای اقتصادی منطقه ای، تأیید این مدعاست که با توجه به ماهیت یکسان سازمان ملل، در قبل و بعد از جنگ سرد، کشورها، بطور فزاینده ای این نوع ساز و کار را بعنوان شیوه تعقیب منافع انحصاری خود، ترجیح می دهند تا از این طریق به ایجاد ابزارهایی برای واحدهای اقتصادی بزرگتر با هدف اعمال تبعیض بیشتر علیه کشورهای خارج از این دایره، نائل آیند. فلذا با قدرتمندتر شدن این واحدهای تجاری، و اختلال آزادسازی جریانهای بازرگانی بین المللی، شکل جدیدی از توازن قوا در جهان، به منصفه ظهور خواهد رسید که در آن، کشورها در گروه بندیهای بسیار گسترده تر از گذشته برای رویارویی با دیگران، صف آرای خواهند کرد بدون آنکه احساس ضعفی در برابر ارگانیکسم جهانی داشته باشند.

ارزیابی عملکرد سازمان ملل متحد:

- توفیق محدود شورای امنیت در حل و فصل منازعات جهانی طی ۶۰ سال تشکیل سازمان ملل متحد
- نقش برتر این سازمان نسبت به ایام حکومت دو قطبی جهان
- شکست در سازمان جامعه جهانی بعنوان هدف اصلی
- مرهون بودن موفقیت نسبی سازمان در حل و فصل منازعات جهانی، به دلیل ناسازگاری دولتهای بزرگ در امور بعضی از مناطق جغرافیایی جهان و نه به دلیل اساسنامه
- در خور توجه بودن تلاشهای سازمان در بهبود اوضاع
- به بن بست رسیدن اختلافات قدرتهای مختلف تا پیش از جنگ سرد در سازمان
- بی پایه بودن رویای پایه گذاران در مجازات متجاوزان جنگ جهانی دوم و تحقق جهانی واحد و یکپارچه با حقوق برابر به دلیل عدم تحقق الزامی اجماع برای سرکوب متجاوز
- تضعیف سازمان به دلیل وجود حق وتو و ناتوانی شورای امنیت در مهار تجاوز سرکرده ها همچون ایالات متحده آمریکا و نقش کاملاً حاشیه ای سازمان
- کارآمدی نامطلوب سازمان با توجه به وظایف سه گانه یعنی (مسائل مربوط به امنیت و سیاست، استعمار زدایی، مسائل مربوط اقتصادی، اجتماعی و انسانی)
- تردید در تأمین امنیت در پوشش نظم نوین (زیستی، نظامی، سیاسی، حقوق بشری) به دلیل وقوع حوادث بین الملل
- به شمار آمدن فقر، بیماریهای کشنده و محیط زیست بعنوان عمده ترین و مشکل ترین مواجهه سازمان ملل
- عدم حق استفاده از نیروی نظامی جز در موارد محدود بعنوان محدودیت
- نبود نیروی پلیس بین الملل برای سازمان
- گذران دوران انتقالی و تشکیل نیروهای حافظ صلح در اواخر سال ۱۹۴۰

ضرورت اصلاح ساختار سازمان ملل متحد:

- تغییر ماهیت تهدید و چالشها در قبال صلح و امنیت به دلیل کاهش فاصله ها در عصر جهانی شدن و مواجه جهان قرن بیست و یکم با چالشهای امنیتی جدید
- سازمان ملل متحد یگانه نهاد جهانشمول مسئول حفظ امنیت و پرداختن به مسائل توسعه و حقوق بشر
- اعتبار اصول و اهداف مندرج در منشور سازمان ملل و همخوان با مقتضیات امروز جهان و نیاز به تغییر در شیوه اجرا و ساختار سازمان متناسب با نیازهای سده بیست و یکم
- تصمیم گیری سران کشورهای سازمان در آستانه شصتمین سالگرد تأسیس سازمان در نشست مجمع عمومی در سال ۲۰۰۵ در باب بزرگترین طرح تغییر ساختار و تحول اهداف ملل متحد

پیشنهادات یونیتار (موسسه آموزشی و تحقیقات سازمان ملل) پیرامون تقویت ساختار سازمان ملل متحد:

- تعالی بین شورای امنیت و مجمع عمومی و بهره مندی از اصل هشت، در مورد ترتیبات منطقه ای،
 - تقویت نقش دادگاه عدالت بین المللی
 - زدودن فقر و کاهش اختلافات اقتصادی میان در حال توسعه ای ها و توسعه یافته ها به منظور تقلیل موارد متعدد نقض حقوق بشر
 - کارآمد ساختن نهاد دبیرخانه همراه با افزایش قدرت و تقویت مواضع دبیرکل و هفت ساله شدن منصب داری وی
 - استفاده از حربه پاداش و تنبیه
 - استقرار یک نظام بین المللی تأمین امنیت و پیشگیرانه در برابر بحران
 - ضرورت کار ویژه پاسداری از نظم بین الملل (از منظر جوئیز) و مهار دول متعرض و متمرد و حمایت کشورهای قانونمند
- بپرس غالی در تدوین گزارشی با عنوان «دستور کاری برای صلح» برای یافتن راههای تقویت و کارآیی سازمان در قالب پیشنهاد های دیپلماسی پیشگیرانه، از سوی شورای امنیت و تدوین گزارش ده بخشی و ۸۶ بندی شامل طیف وسیعی از فعالیتهای دیپلماسی پیشگیرانه و استقرار صلح پس از جنگ، موظف شد.

راهکارهای پیشنهادی کوفی عنان برای اصلاح ساختار سازمان

(گزارش آزادیهای بیشتر به سوی توسعه امنیت و حقوق بشر برای همه)

- شوراها: وجود سه شورا برای مهمترین مسائل بشری در سه حوزه امنیتی، اقتصادی و حقوق بشر و پایان کار شورای قیمومیت (شورای امنیت، شورای اقتصادی و اجتماعی، شورای حقوق بشر)
- اصلاح شورای امنیت و معیار عضویت در آن، مبتنی بر میزان تعامل و کمک به سازمان و توازن بیشتر در ترکیب شورا، اضافه شدن شش عضو دائم و سه عضو غیر دائم یا هشت عضو غیر دائم چهار ساله و یک عضو غیردائم دو ساله به ترکیب فعلی

انتقادات وارده بر رویکرد کوفی عنان در اصلاح شورای امنیت:

- عدم همخوانی ترکیب بندی اعضای شورا با واقعیت ژئوپلیتیکی جهان
- توجه صرف به عنصر جغرافیایی و نه تمدن و مذهب
- مغایرت گزارش دبیرکل از ماده ۵۱ منشور با روح منشور و آراء دیوان بین المللی دادگستری
- عدم پرداخت به مسئله حق وتو در گزارش ارائه شده

پیشنهادات اصلاحات ساختاری سازمان ملل:

- مرکز ثقل سیاست اقتصاد جهانی قرار گرفتن شورای اقتصادی و اجتماعی به منظور تغییر راهبردها و سیاستهای بهم مرتبط و پیوسته اقتصاد کلان به منزله یک کل
- گسترش فعالیت بشردوستانه سازمان ملل
- تقویت نقش حفظ صلح سازمان ملل در مناطق گرفتار جنگ داخلی
- ارتقای حقوق بشر در عرصه اقتصادی، اجتماعی و سیاسی
- مبارزه با یکجانبه گرایی و تشویق چندجانبه گرایی بویژه پیرامون مداخله بشردوستانه
- امکان ارتباط وثیق تشکیلات غیردولتی و غیرانتفاعی با مجمع عمومی و شورای امنیت
- امحای تمامی تسلیحات هسته ای و تحدید مسابقه تسلیحاتی
- تلاش برای دستیابی به رهیافت جامع مبارزه با تروریسم و درک علل ریشه ای آن
- تقویت نقش دبیرکل
- محدود کردن قدرت وتو در شورای امنیت
- تقویت نقش دیوان بین المللی دادگستری و دیوان کیفری بین المللی
- اصلاح ترکیب شورای امنیت بر اساس نمایندگی منطقه ای، نژادی، تمدنی و مذهب
- تلاش برای حصول به رهیافت جامع مبارزه با تروریسم
- تقویت نقش مجمع به منزله نهادی مبتنی بر نمایندگی ملتها

توفیق یا شکست تلاشها برای اصلاح سازمان ملل، به تعهد مداوم آن کشور بعنوان مهمترین عضو و حامی مالی آن بستگی دارد.

سازمانهای جهانی با صلاحیت خاص:

- تقسیم بندی

- (۱) استقلال مبنایی و خصوصی حقوقی از سازمان ملل متحد و پدیدآیی طی کنفرانسها و عهدنامه های خاص : سازمان تجارت جهانی، موافقتنامه عمومی تعرفه و تجارت گات
- (۲) سازمانهایی که در زمره ارکان فرعی سازمان ملل متحد هستند و مانعی برای عضویت در آن برای همه کشورهای عضو ملل متحد، دولتهای عضو و کارگزاری تخصصی وجود ندارد (آنکتاد: کنفرانس تجارت و توسعه ملل متحد)
- (۳) سازمانهای وابسته به سازمان ملل متحد و جانشین اتحادیه های بین المللی سابق فعال در زمینه حل مسائل بین المللی با امکان عضویت برای تمامی گروه ها حتی کشورهای غیر عضو (موسسات تخصصی)

موافقتنامه عمومی تعرفه و تجارت (گات) - سازمان تجارت جهانی

- مواجهه اروپا با مشکلات عظیم اقتصادی (کسری موازنه پرداختها، کاهش شدید ارزش پول، اختلال در مبادلات بازرگانی، بیکاری شدید) پس از جنگ جهانی اول
- اعمال سیاستهای ویژه حمایتی به منظور رقابت در صحنه جهانی و ایجاد تحرک در صنعت و اقتصاد توسط دول اروپایی و آمریکایی متعاقب بحران اقتصادی
- محدودیت واردات و کنترل ارزهای صادراتی از راه برقراری تعرفه های گمرکی و ممانعت از دادوستد آزاد میان کشورها و اختلال در توسعه جهان عقب نگه داشته شده
- برگزاری اولین گردهمایی بین المللی با هدف بررسی مشکلات تولید و تجارت زیر نظر سازمان ملل در ژنو سوئیس به سال ۱۹۳۷
- تمایل کشورها به صادرات بیشتر محصولات خود از طریق حمایتهای قانونی با تصویب و اجرای قوانین تجاری
- رقابت کشورهای جهان با یکدیگر، سبب نفع روزافزون ممالک وارد کننده و مواجهه بازار تجارت جهانی با قوانین جدید
- عقیم ماندن تلاشهای آزادی تجارت جهانی به دلیل منفعت طلبیهای ملی کشورهای به جای همگرایی منطقه ای و بروز بحران بزرگ اقتصادی و افول تجارت جهان در سال ۱۹۲۹
- تقابل قدرت اقتصادی و تولیدی کشورها با وقوع جنگ جهانی دوم و خرابیهای حاصل از آن و ضرورت سازماندهی تمهیدات بازرسی
- تأکید و توجه به افزایش معیشت مردم از طریق رعایت اصل مبادله آزاد کالا و خدمات و رفع تبعیضات بازرگانی بوسیله تلاشهای جهانی از جمله منشور آتلانتیک در اوت ۱۹۴۱ بعنوان ابتکار عمل و هدایت برنامه ها بوسیله کشورهای صنعتی غربی بویژه آمریکا بعنوان بزرگترین قدرت اقتصادی و تجاری جهان و انگلستان بعنوان دومین قدرت با هدف فائق آمدن بر مشکلات ارزی، سرمایه گذاری و تجارت
- تأسیس موافقتنامه (صندوق بین المللی پول) و (بانک بین المللی ترمیم و توسعه) در کنفرانس (برتن وودز) با شرکت نمایندگان ۴۴ کشور به ابتکار و دعوت (روزولت)
- عدم تدوین منشور سازمان تجارت بین الملل بواسطه عدم توافق میان کشورهای مقتدر
- پایان بی نتیجه کنفرانس تأسیس یک سازمان تجارت بین المللی در لندن ۱۹۴۶

- مأموریت تهیه و پیش نویس منشور سازمان تجارت جهانی کمیته تدارکاتی شورای اقتصادی و اجتماعی سازمان ملل متحد و تصویب آن در کنفرانس هاوانا با امضای نمایندگان ۵۶ کشور
- اساسنامه ای مشتمل بر ۱۰۶ ماده و ۱۶ ضمیمه با هدف تأسیس یک سازمان بازرگانی انتظام بخش تجارت بین الملل و عدم تحقق آن منشور به دلیل عدم تصویب پارلمانهای ۵۱ کشور حاضر در کنفرانس و تصویب صرف استرالیا و لیبریا به علت بدبینی کشورهای توسعه یافته و در حال توسعه به این منشور
- گات عاقبت بعنوان بخشی از منشور در اولین کنفرانس تعرفه های بازرگانی ژنو، با شرکت ۲۳ کشور پیشرفته جهان در ۳۰ اکتبر ۱۹۳۷ به امضاء رسید که در ابتدا مذاکرات دوجانبه کشورها جهت تخفیف تعرفه گمرکی و انجام مبادلات تجاری بود و سپس توانست با عنوان بین المللی تجارت در اول ژانویه ۱۹۴۸، اجرایی شود و تحت عنوان یک کارگزاری تخصصی سازمان ملل متحد، بطور موقت به فعالیت رسمی خود ادامه دهد و تا کنون بعنوان تنها نهاد جهانی قاعده مند و اصولی در زمینه مسائل بازرگانی بین الملل، فعالیت کند.
- از جمله اقدامات مهم گات، برگزاری مذاکرات عمومی و ادواری (دور) بوده است که هر چندسال توسط کشورهای عضو برگزار می شده و توسعه تجارت جهانی را رقم زده است.
- تولد گات از کنفرانس موسوم به دور اروگوئه آغاز شد و آخرین دور مذاکرات نیز به مدت هفت سال (دور هشتم اروگوئه) صورت پذیرفت و عاقبت قرار شد (گات) از اوایل ژانویه ۱۹۹۵، جای خود را به سازمان تجارت جهانی (WTO) بدهد که تفاوتهای سیاسی و حقوقی بسیاری با (GAAT) داشت.
- سازمان تجارت جهانی بر مبنای تصمیمات اتخاذ شده، در آخرین دور که از آغاز ۱۹۹۵ لازم الاجرا شد، جایگزین گات گردید.
- سه تفاوت عمده گات و WTO : (WTO) قدرت قانونی اجبار اعضا به اجرای مقررات مصوب را دارد درحالیکه گات فاقد این توانایی بود.؛ مقررات جدید، حیطة عملی وسیعتری نسبت به گات دارد نظیر خدمات کشاورزی، منسوجات و سرمایه گزاری؛ تفاوت WTO با GAAT به لحاظ تعداد و نقش بازیگران و هم به لحاظ محیط بین المللی)
- اهداف گات: (ارتقاء سطح زندگی مردم کشورهای عضو، تأمین اشتغال کامل، استفاده صحیح از منابع جهانی، افزایش تولید و مبادله کالا میان کشورها، افزایش درآمدهای واقعی، کمک به توسعه و عمران اقتصادی میسور از طریق کاهش اساسی تعرفه ها و سایر موانع تجاری)

کنفرانس ملل متحد در باب تجارت و توسعه (آنکتاد)

- حجم مضاعف تجارت جهانی در دهه ۵۰ و ۶۰، یکی از عمده ترین تغییرات در تجارت بین المللی با توسعه بازرگانی جهانی، پس از جنگ دوم بین الملل بود.
- رشد کمتر میزان صادرات کشورهای در حال توسعه، در مقایسه با کشورهای توسعه یافته به رغم رشد سریع مبادلات بازرگانی به علت کنترل بهای محصولات صادراتی
- دریافت وابستگی توسعه به تجارت خارجی از سوی کشورهای در حال توسعه به دلیل مشکلات فراوان و سهم اندکی که در تجارت خارجی داشتند و آغاز تلاشهای بین المللی و توسل به طرح ریزی اقتصادی و اجتماعی
- قلمداد شدن تجارت بین الملل به منزله ابزار اساسی توسعه اقتصادی توسط مجمع عمومی سازمان ملل در شانزدهمین دور اجلاس سالانه
- تأکید به طرح مسائل مربوط به تجارت بین الملل، در یک کنفرانس خاص در شورای اقتصادی اجتماعی سازمان ملل متحد
- تشکیل اولین کنفرانس تجارت و توسعه در ژنو به سال ۱۹۶۴ توسط قطعنامه مجمع عمومی سازمان ملل و تأسیس آنکتاد بعنوان رکن فرعی دائمی سازمان ملل متحد با هدف کمک به توسعه بازرگانی بین المللی به منظور تسریع توسعه اقتصادی
- هدف آنکتاد کمک به توسعه بازرگانی بین المللی به منظور تسریع توسعه اقتصادی بود بالاخص توسعه تجاری کشورهای در حال توسعه
- دیگر اهداف آنکتاد عبارت بودند از: (تدوین اصول و سیاستهای ناظر بر بازرگانی، نظارت بر فعالیت موسسات وابسته به سازمان ملل در قلمرو تجارت بین الملل
- هماهنگ ساختن سیاستهای دولتهای اقتصادی ناحیه ای و منطقه ای در امور تجارت توسعه
- امحای شکاف میان ممالک توسعه یافته و در حال توسعه، ایجاد تعادل در تجارت بین الملل، تلاش در تسریع تجارت جهانی و رونق وضعیت اقتصادی جهان سوم، فلسفه وجودی کنفرانس توسعه و تجارت ملل متحد بود.

سازمانهای بین المللی جهانی با صلاحیت خاص

• اتحادیه پستی جهانی

- تقدم این نهاد پیش از تشکیل سازمان ملل متحد به دلیل رواج ابتدایی مبادلات پستی از آغاز تا قرن ۱۹
- ظهور مبادلات سازمانی مکاتبات در سطوح داخلی و جهانی با تکمیل و توسعه وسایل حمل و نقل دیگر به دلایل صفحه ۲۶
- متعدد از جمله (احساس مسولیت مأموران کشورهای مبدأ و مقصد؛ توسعه صنعتی و تأسیس وسایل حمل و نقل سریع السیر؛ تضمین هزینه حمل بسته های پستی؛ استقبال مجامع جهانی)
- تمیر پستی از سال ۱۸۴۰ در انگلستان، سپس فرانسه و بعداً در دیگر کشورها رواج یافت و توسعه ناگهانی پست پس از امضای قراردادی بین المللی در سطحی وسیع میان کشورها ممکن شد.
- کنفرانس ۱۸۴۳ پاریس، اصول تسهیل مبادلات پستی را تسهیل کرد که در چهارچوب کشورهای کنفدراسیون آلمان، اجرایی شد و تا جنگ ۱۸۷۰ با فرانسه، تداوم داشت.
- با ابتکار سوئیس، کنفرانس برن برگزار گردید و اصل مزبور با تصویب معاهده برن، از سال ۱۸۷۵، اجرایی شد.
- معاهده برن، اتحادیه عمومی پستها را در سال ۱۸۷۸ بوجود آورد که در کنفرانس پاریس همان سال، نام آن به (اتحادیه پستی جهان) تغییر یافت که مقر آن در شهر برن است و از اول ژانویه ۱۹۹۶، رسمیت یافت و اجرایی شد.
- اتحادیه پستی جهانی، با تشکیل جامعه ملل، به منزله نهاد وابسته به آن، فعالیت خود را ادامه داد و از اول ژانویه ۱۹۴۸، به منزله یک نهاد تخصصی سازمان ملل، رسمیت یافت و در سال ۱۹۴۹، هفتاد و پنجمین بنیانگذاری خود را جشن گرفت.
- علل تمایل دول جهانی برای عضویت در آن : (۱) سهولت عضویت (۲) غیر سیاسی و صرفاً اداری و فنی بودن آن است.

• اتحادیه بین المللی ارتباطات

- رواج شیوه های ابتدایی ارسال پیام (علائم نورانی، اختراع تلگراف هوایی و برقی) از زمانهای قدیم تا سال ۱۸۴۰
- پیدایش اولین اتحادیه تلگرافی باختری در سال ۱۸۵۵
- تکمیل استفاده از امواج رادیویی برای مبادله پیام و اختراع تلگراف بیسیم در اواخر سده نوزدهم
- تأسیس اتحادیه بین المللی ارتباطات در سال ۱۸۶۵ با عنوان اتحادیه تلگرافی بین المللی و تغییر نام آن پس از تصویب به کنوانسیون بین المللی ارتباطات در سال ۱۹۴۳
- رسمیت یافتن و لازم الاجرا شدن سند مؤسسه جدید و کنوانسیون جدید از اول ژوئیه ۱۹۹۴
- تبدیل به کارگزار تخصصی وابسته به سازمان ملل در نتیجه توافق سازمان و نمایندگان تام الاختیار اتحادیه در سال ۱۹۴۷
- تلاش اتحادیه در ایجاد یک استاندارد جهانی در امر مخابرات ضمن تفکیک فرکانسهای رادیویی و مخابراتی و توسعه شیوه های فنی جدید همانند مخابرات فضایی

• سازمان هواپیمایی کشوری بین المللی (ایکائو- مونترال کانادا مقر اصلی)

- عدم امکان محدودیت فضایی امور هوایی به مرزهای یک کشور و جهانشمول بودن آن و ضرورت وجود یک همکاری بین المللی
- نخستین تلاش ناکام، کنفرانس ۱۹۱۰ پاریس با حضور نمایندگان نوزده کشور بود
- بررسی مسئله هواپیمایی جهانی در کنفرانس صلح و رسای به موجب پیشرفتهای فنی صنعت هواپیمایی در طی جنگ جهانی اول و تدوین عهدنامه پاریس در سال ۱۹۱۹ و ایجاد اتحادیه ای هوایی میان دول امضاء کننده در متعاقب آن، با رکن شاخص (کمیسیون بین المللی هوانوردی) با اختیار وضع مقرراتی در محدوده یک سلسله مسائل فنی
- جایگزینی هواپیما بعنوان یک وسیله حمل و نقل جهانی برای مردم متعاقب گسترش سریع صنعت هوایی و استفاده از تکنیکهای جدید در جنگ جهانی دوم
- قرارداد شیکاگو در سال ۱۹۴۴، موجب پذیرش اصل آزادی فضا شد و طرح ایجاد یک سازمان بین المللی مسافرتها هوایی را تصویب کرد (شوروی از شرکت در آن، امتناع ورزید)
- آغاز فعالیت رسمی سازمان بین المللی هواپیمایی کشوری در ۴ آوریل ۱۹۴۷ و پیوست به سازمان ملل بعنوان یک نهاد رسمی تخصصی پس از فعالیت موقتی با اختیارات مشورتی که از اوت ۱۹۴۵ داشت.
- عمده ترین وظیفه سازمان، اجرای کنوانسیون شیکاگو بود.

• سازمان بین المللی دریانوردی

- توجه کشورها به مسائل کشتی رانی و استفاده از کشتی در امر بازرگانی بواسطه توسعه تجارت جهانی در سده های هجدهم و نوزدهم در پی انقلاب صنعتی
- تلاشهای ناکام در جهت قوانین و علائم دریایی پیش از تشکیل سازمان ملل متحد و عدم اجرای آنها تا سال ۱۹۵۷
- تحرک شتابنده با تأسیس سازمان ملل
- تأسیس سازمان مشورتی بین المللی دریانوردی در خلال کنفرانس دریایی ملل متحد با هدف هماهنگی امور دریانوردی و کشتی رانی با تصویب ۲۱ کشور و فعالیت رسمی بعنوان یکی از نهادهای تخصصی سازمان ملل از ۱۹۵۹
- تغییر نام به سازمان بین المللی دریانوردی در نوامبر ۱۹۷۵ به دنبال قطعنامه عمومی سازمان ملل

• سازمان جهانی هواشناسی

- جانشین سازمان بین المللی هواشناسی، بوجود آمده در سال ۱۸۷۸ به منظور هماهنگی فعالیتهای هواشناسی بین دولی و تأمین سرویسهای هواشناسی دولتهای عضو
- تصمیم به ایجاد یک سازمان بین الدولی توسط سازمان مذکور در سال ۱۹۳۹
- تهیه و تصویب قرارداد سازمان در کنفرانس متشکل از مدیران سازمان هواشناسی بین المللی در سپتامبر ۱۹۴۷ در واشنگتن و پدیدآیی در ۲۳ مارس ۱۹۵۰ و در مسلک سازمان ملل درآمدن در سال ۱۹۵۱

• سازمان جهانی مالکیت معنوی (وی پو)

- پیشینه کپی رایت یا حقوق مؤلف به قدمت فعالیتهای فرهنگی انسان باز می گردد.
- شکلگیری میثاقها و موافقتنامه هایی همچون میثاق برن، پاریس، و دیگر میثاقها، ریشه حمایت بین المللی از حقوق مولف اند که اتحادیه بین المللی برای حمایت از مالکیت معنوی و اتحادیه بین المللی برای حمایت از آثار ادبی و فرهنگی را بوجود آورد.
- اجرایی شدن میثاق برن، برای حمایت از آثار ادبی و فرهنگی و هنری توسط سازمان جهانی مالکیت معنوی که در سال ۱۹۷۰ در ژنو سوئیس تأسیس شد.
- سرعت شتابنده الحاق به میثاق ۱۷۷ عضوی برن به علت آگاهی فزاینده پیرامون حقوق مؤلف

سازمان های حافظ حقوق بشر:

• سازمان بین المللی کار:

- قدیمی ترین سازمان بین المللی جهانی تخصصی، پدید آمده مطابق معاهده ورسای در سال ۱۹۱۹ همزمان با تشکیل جامعه ملل
- تصویب موافقت نامه مربوط به برقراری رابطه بین این سازمان و سازمان ملل متحد پس از خاتمه کار جامعه ملل در سال ۱۹۴۶ و پذیرش در سازمان ملل متحد بعنوان نخستین نهاد تخصصی این سازمان
- اواسط سده نوزدهم میلادی، موعد امضاء پیمانهای اولیه بهبود اوضاع کارگران میان ممالک مختلف بود
- توجه به حمایت قانونی از کارگران در بهبوه صنعتی شدن اروپا به دلیل زیست طاقت فرسای کارگران
- تشکیل نخستین کنفرانس بین المللی کار با شرکت دوازده کشور در شهر برلین در سال ۱۸۹۰ که به صدور توصیه هایی در زمینه کار زنان، کودکان، مردان و ... منجر شد.
- انجام اقدامات موازی اتحادیه های خصوصی
- برپایی سازمان بین المللی (اتحادیه بین المللی برای حمایت قانونی کارگران) در سال ۱۹۰۱ در شهر بال سوئیس به منظور جمع آوری مدارک و انجام مطالعات مقدماتی کنفرانس بین المللی برن
- تداوم این مطالبه حتی در خلال جنگ جهانی اول و تأکید خاص اهداف کارگران متشکل شده با اقدامات فدراسیون کار ایالات متحده، کنفدراسیون کنفدراسیون عمومی کارگران فرانسه، کنفدراسیون سندیکاهای متفقین در لیدز.
- پس از پایان جنگ جهانی اول، موضوع قوانین بین المللی کار، مورد نظر کنفرانس صلح واقع گردید
- به شمار آمدن بخش ۱۳ معاهده ورسای با اندک تغییر بعنوان سند موسس سازمان بین المللی کار با انضمام اعلامیه ۱۹۴۴ فیلادلفیا

• سازمان بهداشت جهانی

- همت پیش دستانه اروپاییها به دلیل گستردگی روابط تجاری در مقابله با امراض و بلاهای زیستی
- تشدید اقدامات دولتها برای پیشگیری از ورود بیماریها و مبارزه با شرایط دهشت بار بهداشتی با آغاز انقلاب صنعتی، ظهور وسایل موتوری و گشایش آبراه سوئز
- امضای اولین قرارداد بین المللی مصونیت اروپا در مقابل بیماری وبا در کنفرانس بین المللی بهداشتی ۱۸۵۱ پاریس به ابتکار (لوئی ناپلئون بناپارت) که مهیا گر زمینه همکاری بین المللی در زمینه بهداشت بود.
- تأسیس دفتر دائمی بین المللی بهداشت عمومی در کنفرانس ۱۹۰۷ رم به موازات ایجاد کمیته بهداشت توسط سازمان ملل
- تهیه اساسنامه سازمان بهداشت جهانی در اسل ۱۹۴۶ توسط سازمان ملل متحد و ایجاد سازمان مزبور در سال ۱۹۴۸

• سازمان خوار و بار کشاورزی ملل متحد (فائو)

- اولین موسسه تشکیل شونده بین الدولی در پایان جنگ جهانی دوم
- آغاز به کار پس از قبول اساسنامه آن در کبک کانادا در اکتبر ۱۹۴۵ توسط بیست کشور
- زدودن فقر و گرسنگی در جهان با ارتقاء سطح تغذیه و استانداردهای زندگی مردم، تولید و توزیع صحیحتر محصولات کشاورزی و بهبود زندگی روستاییان بعنوان اندیشه تأسیس فائو، قلمداد می شود.
- عدم در اختیار داشتن سرمایه توسط این سازمان
- تأمین منابع از سه طریق (مشارکت دول عضو، مشارکت دول داوطلب از طریق اعمال امتیاز و برنامه عمران ملل متحد)
- روشهای عملیاتی فائو به منظور جمع آوری اهداف: (جمع آوری اطلاعات مربوط به تغذیه و توسعه منابع آب، مبادله تحقیقات علمی و تکنولوژی کشاورزی، برقراری بازار مناسب، تحصیل تجارت جهانی برای آموزشهای فنی به کشورهای در حال توسعه، ارائه تکنیکهای آموزشی مربوط به تغذیه، امراض حیوانی، جنگل داری و حراست از منابع طبیعی، اعزام متخصصان و کارشناسان، توزیع بذر برای آزمایش و توضیحات فنی و برگزاری سمینارها

• سازمان تربیتی، علمی و فرهنگی ملل متحد

- پدیدآیی عقاید تعامل علمی فرهنگی در سالهای قبل از جنگ جهانی اول، در دستور کار قرار گرفتن طرح یک سازمان بین المللی آموزشی و تهیه آن برای نخستین بار در سال ۱۹۱۳ توسط هند علی رغم ناکامی تداوم آن به دلیل شروع جنگ جهانی؛ تأسیس این سازمان در خلال جنگ جهانی دوم در کنفرانس وزرای آموزش و پرورش دول متفق که در لندن تشکیل شد، از طرف انگلستان مطرح گردید و در نوامبر ۱۹۴۶، اساسنامه (یونسکو) در لندن به امضاء رسید و آن سازمان، بنیاد نهاده شد.

• شرکت های مالی بین المللی

تصویب اساسنامه در سال ۱۹۵۵ و آغاز به کار در سال ۱۹۵۶

شعبه ای از فعالیت های بانک جهانی با استقلال حقوقی و مالی و نظام نامه ی مستقل

پدیدایی برای کمک در رشد اقتصادی کشورهای در حال توسعه، همکاری نزدیک ان با سایر موسسات گروه بانک جهانی (بانک بین المللی ترمیم و توسعه، موسسه بین المللی توسعه، اژانس چند جانبه تضمین سرمایه گذاری

• موسسه بین المللی توسعه

بنیاد گذاری انجمن بین المللی توسعه در سال ۱۹۶۰ به عنوان بخشی از بانک بین المللی ترمیم و توسعه در پی دشواری های بازپرداخت های دیون خارجی ممالک توسعه نیافته

داسرد شدن کشورهای وام گیرنده از بانک بین المللی توسعه و ترمیم و توسعه به دلیل نرخ سنگین بهره وام های پرداختی بانک مزبور وحدت زمان کوتاه باز پرداخت دلیلی برای پدید آیی اتحادیه بین المللی توسعه به منظور اعطای وام سهل به مشوره های تهی دست

شرط عضویت در ان، عضویت در بانک جهانی و مشوق بین المللی پول است

• آژانس چند جانبه تضمین سرمایه گذاری

موجودیت در آوریل ۱۹۸۸ به منظور تشویق سرمایه گذاری خارجی در کشورهای در حال توسعه از طریق کاهش خطرات سیاسی در سرمایه گذاری در این کشورها به عنوان عضو از بانک بین المللی توسعه و ترمیم

مقر ان در واشینگتن است و ضمن استقلال حقوقی و مالی، جزء موسسات تخصصی ملل متحد قلمداد می شود و به تسهیل جریان سرمایه گذاری برای فعالیت های تولیدی به کشورهای در حال توسعه عضو در برابر اقدامات غیر تجاری می پردازد

• صندوق بین المللی پول

مصمم نمودن دولت ها با پذیرش سیستم طلا به عنوان پشتوانه اسکناس و ایجاد بانک پرداخت های بین المللی پس از اشفتگی های مالی بین المللی و عدم برقراری نظمی در مراودات مالی خلال جنگ اول جهانی و عدم تفوق ان در برقراری ثبات مدنظر و تشدید اشفتگی در خلال جنگ جهانی دوم

پدید آیی صندوق بین المللی پول در برتون وودز ایالت متحده در یال ۱۹۴۵ پس از تصویب موافت نامه های پولی و مالی بین المللی ۱۹۴۵ و فعالیت به عنوان یکی از سازمان های تخصصی سازمان ملل

• سازمان وحدت افریقا

به وجود آمدن بر اساس منشور ادیس ابابا مه حاصل گزدهمایی سی دولت جهان بود در سال ۱۹۶۳

تجدید نظر اساسنامه در سال ۱۹۷۹

دربگیرنده های دولت های افریقایی با عدم برابری نفوذ و قدرت آنها در سازمان

تعهدات دول عضو سازمان عبارت اند از:

۱) پذیرش حق مالکیت برای اعضا (۲) عدم مداخله در مسائل داخلی کشورها

۳) احترام به استقلال و تمامیت عرضی دولت های رسمیت شناختن مرزهای هر کشور به هنگام

۴) فیصله مسالمت امیز مناقشات از طریق داوری سازش ، مذاکره و میانجی گری در چهارچوب سازمان

۵) محکومیت بدون قید شرط قتل و اعمال مرتبط با آن

۶) تعهد به ازاد سازی کامل سرزمین که هنوز نائل به کسب استقلال نگریده اند

۷) تاکید بر اعمال سیاست عدم تعهد

۸) همکاری بین المللی در چهارچوب منشور سازمان ملل متحده و اعلامیه جهانی حقوق بشر

عمده ترین هدف سازمان وحدت افریقا، تامین وحدت قاره افریقا از راه گرد آمدن تمامی کشورهای قاره در یک بلوک سیاسی به شکل فدراسیون است و هدف کوناہ مدت سازمان کمک به سرزمین مستعمره در این قاره جهت نیل به استقلال می باشد

پیشینه تاریخی و روند شکل گیری اتحادیه اروپا

از لحاظ تاریخی به دلیل ساختار فرهنگی و نژادی همگون و یکپارچه نخستین نمونه های همگرایی ها را هرچند بصورت بسیار ابتدایی میتوان در قاره ی اروپا یافت، به عنوان نمونه می توان به کنفدراسیون رن(۱۸۰۵) و کنفدراسیون سوئیس و المان(۱۸۱۵) اشاره کرد

نقش ویکتور هوگو(نویسنده معروف فرانسوی) در همگرایی بیشتر دولت های اروپایی با الهام از سیستم امریکای شمالی بی بدیل است

موعد آغاز فعالیت های گسترده برای وحدت سیاسی اروپا، آغاز قرن هیجدهم بود که به دلیل فقدان زمینه ای اقتصادی اجتماعی و سیاسی نا موفق بود. عملیاتی شدن این تفکر برای اتحادیه اروپا اولین بار در سال ۱۹۲۹ توسط(اریستید) وزیر خارجه فرانسه کلید خورد که هنگام نطق مجمع عمومی جامعه ملل تشکیل فدراسیون از دولت های اروپایی را با سزمان شبیه جامعه ملل پیشنهاد نمود

علل ناکامی طرح اریستید بریان در اتحادیه جامعه اروپایی: (۱) اعتقاد دول به حفظ حق مالکیت خود (۲) مخالفت بریتانیا (۳) عدم وافقت جامعه ملل (۴) دهن طرح فدراسیون اروپایی با تفوق حزب ناسیونال سوسیالیست نازی المان در سال ۱۹۳۳ و مرگ بریان

سه اتحادیه اروپایی با جنبه صرفا دفاعی قبل از جنگ جهانی دوم

(۱) اتحادیه کوچک روحانی، یوگسلاوی و چکسلواکی بهره مند از شورای وزیران خارجه سه کشور

(۲) اتحادیه بالکان بین ترکیه، یوگوسلاوی، روحانی و یونان در سال ۱۹۳۴

(۳) اتحادیه بالستیک میان جمهوری بالستیک (لتوس، استونی و لیتوانی) «فروپاشی هر ساپه اتحادیه به دلیل وقایع ۱۹۳۸ و پس از آن»

گام های اساسی همگرایی اقتصادی و وحدت سیلسی در پی تحولات پس از جمگ جهانی دوم و به دنبال گرایش های سیاسی اروپاییان برای سازمان های مختلف اروپایی صورت پذیرفت

تفکر تشکیل اتحادیه اروپا به منظور مقابله با دو قدرت بزرگ جهان یعنی اتحاد جماهیر شوروی و ایالات متحده امریکا پس از جنگ جهانی دوم شکل گرفت

احیای دغدغه ی تشکیل نوعی اتحاد منطقه ای به منظور نیل به توازن قدرت به دلیل افزایش شکاف امریکا و شوروی و تنزل درجه ای کشورهای چون المان فرانسه انگلستان و ایتالیا به درجات دوم و سوم در ذهن این جوامع صورت پذیرفت

دلیل تقویت طرح ایجاد اتحادیه اروپایی مساعدت ابالات متحده امریکا برای کمک به متحدین اروپایی در قالب طرح مارشال بود که در نهایت موجب امضای قرار داد اروپایی همکاری اقتصادی شد

تجلی خواست طرفدارت فدرالیسم و فراهم اوری ابزارهای دستیابی به وحدت اروپا با تشکیل گنجره لاهه در سال ۱۹۴۸ و تولد شورای اروپا و تصویب اساسنامه ان در سال ۱۹۴۹ در لندن تحقق یافت

امضای معاهده رم در ۲۵ مارس ۱۹۵۷ و ایجاد جامعه ذغال سنگ و فولاد اروپا جامعهی اقتصادی اروپا و جامعه انرژی اروپا، در پی پیشبرد اتحاد اروپا در جریان اجلاس مسینا در ژوئن ۱۹۵۵ توسط رهبران کشورهای بناوکس صورت پذیرفت که تشکیل یک پارلمان اروپایی به عنوان رکن مشترک سه اتحادیه مزبور در ان معاهده پیش بینی گردید و سر انجام در ۳۰ مارس ۱۹۲۶، سه مجمع جامعه های ذغالی و فولاد اقتصادی و انرژی اتمی درهم ادغام شدند و پارلمان اروپایی بوجود آمد و تناوب الحاق برخی کشورهای اروپای غربی در ادامه حضور جناح مدیترانه ای اروپا را نیز ممکن ساخت تصویب طرح مقدماتی اتحادیه اروپا در ان پارلمان ۱۹۸۳ صورت پذیرفت و رئوس اسای طرح قانون اروپایی واحد در ژانویه ۱۹۸۶، به تصویب پارلمان رسید. کام عملی و موثر در جهان تحقق اروپای متحد با اعتبار قانون اروپایی واحد از تاریخ ژانویه ۱۹۸۷ برداشته شد

پایگه گذاری اتحادیه اروپا بر سه ستون یا محدودیت اتحاد اقتصادی پس از امضای معاهده ی ماستریخت در ۷ فوریه ۱۹۹۲ ممکن شد

سیاست خارجه و امنیتی مشترک همکاری حقوقی با حرکت ازاد کالا خدمات، سهامیه و کارگر

لزوم نظارت مشترک ضد تروریستی

ایجاد یک اتحادیه پولی و اقتصادی تا ۱۹۹۹ با پول و بانک مرکزی برای تمامی اعضا

ارتقا تعداد اعضای اتحادیه اروپا به پانزده کشور عضو در سال ۱۹۹۵ با عضویت کشورهای فنلاند، سوئد و اتریش

بنیانگذاران اتحادیه اروپا فرانسه، المان، ایتالیا، بوکزامبورگ هلند بودند

نمایش حرکت نهایی و سرنوشت ساز در جهان ایجاد یک اروپایی فدرال در ۴ ژانویه ۱۹۹۸ با ورود رسمی یورو به معرض نمایش گذاشته شد، لیکن باید پذیرفت که اتحاد مالی اروپا بیش از آنکه محدودیت اقتصاد باشد اقدامی سیاسی در پی هموار کردن بستر حرکت به سمت همگرایی سیاسی قاره اروپا بود

پیمان ماستریخت محصول دو سلسله تلاش های اقتصادی و سیاسی بود که پس از جنگ جهانی دوم آغاز گردید که در آن قرارداد وحدت پولی اقتصادی به منظور دستیابی به پول واحد اروپایی به تصویب رسید. این پیمان متشکل از ۳۰۰ ماده پروتکل و ۳۳ اعلامیه بود

بزرگترین و موفق ترین اتحادیه سیاسی اقتصادی قرن بیستم. سابقه ترین نمونه همگرایی منطقه ای اتحادیه اروپاست که شالوده آن توسط المان و فرانسه ریخته شد از جمله ملموس ترین نهضت مورد اکتساب اعضای این اتحادیه تصاحب جایگاه ویژه به دلیل پرچم خاص سرود خاص و یک روز ملی برای تثبیت هویت اروپایی است

تشکیلات اتحادیه اروپا عبارت اند از: چهار نهاد اصلی (۱ شورای اروپا (۲ پارلمان اروپایی (۳ کمیسیون اروپایی (۴ دیوان عدالت اروپایی

فعالیت های اتحادیه اروپا مدیون معاهده ماستریخت است که مبتنی بر سه ستون است

الف) جامعه اروپا (بازار مشترک امور کشاورزی حمل و نقل و...)

ب) سیاست مشترک امنیتی و خارجی

ج) مقررات مربوط به همکاری های پلیس قضایی

معاهده ماستریخت که یک قانون اساسی برای اتحادیه فراهم می آورد در مواردی اصلاح گر معاهده رم که منشوری برای جتمعه اروپایی قلمداد می شود به شمار می آید از جمله افزایش اختیارات پارلمان اروپایی و اعطای صلاحیت به کمیسیون

ماده ۸ منشور اتحادیه اروپایی:

(۱) تمامی شهروندان دول عضو بطور همزمان شهروند اتحادیه اروپا شناخته می شود

(۲) شهروندان اروپایی برای تردد تحصیل و کار در سراسر یک منطقه عاری از مرز ازادند

تفاوت ماهیت قدرت اتحادیه اروپا در عرصه های مختلف: (۱) فدراسیون امور مالی و تصمیم گیری های موزه های کشاورزی تجاری و زیست محیطی

(۲) کنفدراسیون موزه های تجاری اقتصادی

(۳) سازمان بین المللی حمایت از مصرف کنندگان و امور داخلی

(۴) بازار مشترک واحد اروپایی (اتحاد گمرکی، پول، واحد اروپایی، خط مشی مشترک کشاورزی شیلات)

قاره امریکا و تاریخ پیدایش سازمان فعلی دولتهای امریکایی به آغاز قرن نوزدهم و به معاهده اتحاد که سیمون بولیوار در ۱۸۲۶ به کنگره پاناما پیشنهاد داد معطوف می شود

پان امریکانیسم یا سیاست همبستگی قاره ای در امریکا مدیون بولیوتر سیاستمدار معروف امریکای جنوبی و تشکیل دهنده کنفدراسیون میان کشورهای آزاد شده ی امریکاری جنوبی است

موعد شتاب فزاینده منطقه گرایی در عرصه جغرافیایی سیاسی جهان دهه هستاد میلادی است که با همگرایی منطقه ای دهه ی ۵۰، ۶۰ تفاوت بسیاری دلرد که به تکثر سیاسی و مرزی اهمیت داده می شد

منطقه گرایی توجه خاص به یک منطقه جغرافیایی است که بهترین مکان برای تحقق ارمان ها و منافع به نظر می آید و اشخاص حقیقی و حقوقی و دولت ها در آن بازیگران اصلی هستند

پس از پایان جنگ سرد شاهد دوران انتقالی هستیم که نمود بارز آن همکاری های منطقه ای است و بطور مثال کشمکش خای منطقه ای از طریق مجامعه جهانی حل و فصل می شود

از جمله رویکردهای نوین پس از جنگ شرد واگذاری مسئولیت بیشتر به سازمان های منطقه ای و تحکیم و گسترش نقش این سازمان ها در مبادلات بین المللی است و تلاشی است که برای تشکیل و تقویت همکاری های منطقه ای صورت می پذیرد

مثال: گزار از جامعه اروپایی اتحادیه اروپا منطقه ازاد تجاری امریکا کانادا به نفتا و نهادینه شدن اپک

نو منطقه گرایی که کحصول کاهش هژمونی امریکا فروپاشی نظام کمونیستی و نظام های فردی تابع است نه تنها شامل توسعه بازرگانی و اقتصادی می شود بلکه امور زیست محیطی اجتماعی و امنیت را هم در جوامع و کشورهایی که گونه های تازه ای از ساختارهای همکاری منطقه ای را تجربه می کند، در برمیگیرد

تعریف سازمان های منطقه ای: به گروهی از سازمان های بین المللی اطلاق می شود که در منطقه ای خاص از یک قاره بوجود آمده باشد و صرفا واحدهای سیاسی مستقر در آن منطقه بتوانند در آن عضویت یابند. تنوع فعالیت و پراکنش قاره ای و جهانی از جمله ویژگی های بارز آنهاست. به دنبال توافق هایی هستند که تعامل و همکاری درباره ی موضوعات مورد علاقه و مشترک را سامان دهند

انواع سازمان های منطقه ای:

۱) سازمان منطقه ای قاره امریکا

سازمان کشورهای امریکای لاتین- اتحادیه تجارت ازاد امریکاری لاتین گروه انرین اتحادیه ادغام اقتصادی امریکای لاتین

سازمان کشورهای کارائیب- نظام مبادله ازاد کشورهای کارائیب، نظام بازار مشترک کارائیب

- سازمان کشورهای شرق کارائیب
- انستیتوی بین المللی کودک
- سازمان امریکای بهداشتی
- موسسه امریکای علوم کشاورزی

۲) سازمان های منطقه ای قاره اروپا

نظامی و سیاسی: اتحادیه غربی (معاهده دونکرک)، شورای همکاری اتلانتیک شمالی، اعلامیه گردهمایی شورای ناتو در بروکسل

اقتصادی: سازمان اروپایی همکاری اقتصادی، اتحادیه اروپایی مبادله ازاد تجاری، سازمان همکاری و توسعه اقتصادی، شورای همکاری اقتصادی متقابل (کومکن)

۳) سازمان های منطقه ای قاره اسيا:

سازمان همکاری اقتصادی اكو، سازمان كمفرانس اسلامی، سازمان کشورهای صادرکننده ی نفت (اپک)، سازمان همکاری های اقتصادی اسيا و پاسینیک (اپک)

(پایان - جزوه، پس از بازبینی و ویرایش، بازنشر خواهد شد)